

TILSTANDSRAPPORT FOR DEN NORSKE KIRKE 2010

KIFO NOTAT NR 2/2010

KIFO
Stiftelsen Kirkeforskning

Forfatter: Hans Stifoss-Hanssen, forsker 1, KIFO

Forsidefoto: sxc.hu

©KIFO Stiftelsen Kirkeforskning 2010

ISBN 978-82-92972-15-1

e-post:kifo@kifo.no

<http://www.kifo.no>

FORORD

Tilstandsrapport for Den norske kirke er en årlig rapport til Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, utarbeidet av Stiftelsen Kirkeforskning. Rapporten skal gi kunnskap om sentrale trekk ved virksomhet, aktiviteter og deltakelse i Den norske kirke i foregående år. Dette skal gi dem som leder Den norske kirke på de ulike nivåene grunnlag for videre planlegging og utvikling av virksomheten. Vi håper også at rapporten vil være nyttig for alle som for øvrig interesserer seg for Den norske kirke, dens virksomhet og dens plass i samfunnet.

Rapporten bygger i hovedsak på data fra menighetenes årlige rapportering om sin virksomhet til kirkelig årsstatistikk, innsamlet av SSB. På enkelte områder henter vi i tillegg også data fra andre registre og fra spørreundersøkelser, for å sette data om Den norske kirke inn i en større samfunnsmessig sammenheng.

På noen områder gir kirkelig årsstatistikk dårligere dokumentasjon og mer begrensede data enn en kunne ønske. Det setter grenser for analysene i denne rapporten, og innebærer at kapitlene om diakoni, ressurser og barne- og ungdomsarbeid er mindre dekkende for den faktiske aktivitet i menighetene. I en viss grad er kapittelinnvidlingen her snarere et uttrykk for hva det hadde vært ønskelig å kunne skrive noe om. Det er ønskelig at datainnhenting for årsstatistikken forbedres på disse områdene. Det gjøres et betydelig arbeid blant de involverte aktørene for å kvalitetssikre dataene i årsstatistikken. Likevel sier det seg selv at det kan være feil i et datamateriale som er basert på rapporteringer fra over 1200 menigheter. KIFO er ikke ansvarlig for feil og mangler som skyldes det opprinnelige datamaterialet vi har fått stilt til rådighet.

Rapporten er ført i pennen av Hans Stifoss-Hanssen. Pål Ketil Botvar og Ida Marie Høeg har bistått med statistiske analyser og utforming av tabeller og figurer. Fra 2011 vil Tilstandsrapport for Den norske kirke, basert på data fra foregående år, foreligge senest 15. juli.

Oslo, 29. november 2010

Ulla Schmidt, konst. forskningssjef, KIFO

INNHOILDSFORTEGNELSE

1. Gudstjenester	9
Hovedtrekk	9
Endring i deltakelse for ulike gudstjenester, ulike steder og ulike typer kirkegang	10
Gudstjenester og deltakelse i nattverd	11
Ulike gudstjenester og gudstjenestetyper	16
Hva med de kirkelige handlingene?	21
Oppsummering - gudstjenester	23
2. Kirkelige handlinger – dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd.....	26
3. Kirkens omsorgstjeneste.....	31
4. Arbeid for barn og unge – trosopplæring	37
5. Den norske kirke som kulturaktør og kulturarena	41
Kor	44
Andre kulturarrangementer	44
6. Ressurser.....	47
�konomi	47
Personell	48
Frivillighet	49
7. Medlemmene i Den norske kirke	53
8. Annen relevant litteratur	55
Appendiks	i

FIGURER OG TABELLER

Figur 1 Deltakere etter gudstjenestetype og tid. (Antall, gj.snitt pr. gudstjeneste)	10
Figur 2 Andel nattverddeltakere av deltakere på søndag og helligdagsgudstjeneste 2009. (Prosent)	12
Figur 3 Andel nattverddeltakere av deltakere på søndag og helligdagsgudstjeneste etter kommunestørrelse 2009. (Prosent)	14
Figur 4 Gudstjenestedeltakelse 2009. (Antall)	16
Figur 5 Oppslutning etter type gudstjeneste 2009. (Prosent).....	17
Figur 6 Deltakere på julaftengudstjeneste 2005 – 2009. (Antall, gj.snitt.)	19
Figur 7 Oppslutning om ulike gudstjenestetyper 2005 – 2009, deltakere. (Antall)	20
Figur 8 Oppslutning om skriftemålgudstjenester 2005 – 2009. Deltakere. (Antall).....	21
Figur 9 Besøk i Svenska kyrkans gudstjenester år 1990-2009. (Antall – mill.)	22
Figur 10 Samlet deltakelse gudstjenester og kirkelige handlinger (estimat) 2009 (Antall)	23
Figur 11 Andel konfirmerte etter type konfirmasjon. 1996–2009. (Prosent).....	27
Figur 12 Konfirmerte av døpte 14 år tidligere. (Prosent).....	28
Figur 13 Oppslutning om kirkelige handlinger. Andel av alle fødte, 14-åringer, inngåtte ekteskap, døde (Prosent).....	30
Figur 14 Konserter i regi av menigheten 2005 – 2009. (Antall)	43
Figur 15 Deltakere ved kulturarrangementer 2005 – 2009 (Antall).....	43
Figur 16 Inntekter, innsamling 2002, 2006 – 2009. Kroner.....	48
Figur 17 Inn og utmeldte 1998 – 2009. (Antall)	54
Tabell 1 Andel nattverddeltakere av deltakere på søndag og helligdagsgudstjeneste 2004/2009. (Prosent)	13
Tabell 2 Andel sokn fordelt på gudstjenestedeltakelse og nattverdgang, høy gudstjenestedeltakelse > 75, høy nattverddeltakelse > 25. (Prosent).....	15
Tabell 3 Vigselsestype og antall	29
Tabell 4 Diakonale tilbud 2005 – 2009 (Antall)	31
Tabell 5 Diakonale tilbud i bispedømmer (antall; gjennomsnitt pr. sokn og total)	34
Tabell 6 Utdeling av 4-årsbok 2009. menigheter og barn (Antall og prosent).....	38
Tabell 7 Antall Bibler/Nytestamenter	38
Tabell 8 Konserter og deltakere. (Antall)	42
Tabell 9 Korvirksomheten – kor og medlemmer. (Antall).....	44
Tabell 10 Ofringer, andre gaver/innsamlinger og givertjeneste, sum	48
Tabell 11 Frivillige medarbeidere 2009. Antall	49
Tabell 12 Medlemmer i Den norske kirke pr 1.1.2006 – 1.1.2010.....	53

INNLEDNING

Tilstandsrapport for Den norske kirke skal, basert på menighetenes rapporteringer til kirkelig årsstatistikk, gi kunnskap om Den norske kirkes virksomhet på lokalplan. Tilstandsrapporten følger derfor også de ulike hovedavsnittene i årsstatistikken, riktignok med enkelte tilpasninger.

Når et mangfoldig og sammensatt område som lokalt kirkeliv analyseres slik med utgangspunkt i rapportering etter fastsatte kategorier, så skjer det selvsagt en viss kunstig forenkling. Feltet må nødvendigvis deles opp i ulike deler for å skape oversikt, selv om en rekke ting foregår sammenflettet og overlappende i praksis. Dette er i høy grad et kjennetegn ved kirken; det er ofte et uttalt mål for kirken å skape helhetlige opplevelser blant annet gjennom å kombinere og integrere ulike uttrykksformer og handlinger. Dette er det nødvendig å ha i bakhodet når man utarbeider – og leser – denne Tilstandsrapporten. En høymesse med dåp er både gudstjeneste og casualhandling; hvis et kor synger eller det framføres instrumentalmusikk så er det samtidig et kulturarrangement (selv om det ikke telles slik i statistikken); trosopplæringen gjør i stor og økende grad bruk av gudstjeneste som et integrert ledd i sine opplegg; diakoni rettet mot barn og unge kan forstås både som diakoni og som barne- og ungdomsarbeid, og det kan i tillegg ta i bruk kulturelle uttrykk. Det som i rapportformen kan se ut som atskilte hendelser eller aktiviteter, erfares ofte som helheter av deltakerne. Dette er tilsiktet og en viktig side ved den lokale kirkes aktiviteter og ved medlemmenes delaktighet i Den norske kirke. Det er også grunn til å tro at planleggingen i Den norske kirke blir mer og mer bevisst på skape helhetsopplevelser som kan fremme tilhørighet og mening. En rapport som baserer seg på rapporteringer av enkelttiltak og enkeltaktiviteter fanger ikke så godt inn denne viktige siden av Den norske kirke. Dermed er det en viktig dimensjon ved kirkelivet slik det utformes og slik medlemmene møter det som ikke helt kommer frem.

I hver rapport løftes ett tema frem for en mer inngående analyse og drøfting. I år har vi valgt "gudstjenester" som tema for hovedartikkelen. Ut fra kirkens selvforståelse er gudstjeneste en sentral aktivitet, kanskje det mest sentrale kirken gjør. I tillegg gjøres det nå et stort utviklings- og revisjonsarbeid med gudstjenestene i Den norske kirke. Gudstjenestereformen ble igangsatt i de kirkelige organene i 2004, og det er planen at nye ordninger for gudstjenesten skal tas i bruk i 2011 (se <http://www.kirken.no/?event=doLink&famID=55602>). Det er av stor interesse for Den norske kirke å følge med på utviklingen i

gudstjenestefeltet og se om det endrer seg i deltakelse og sammensetning i sammenheng med at disse endringene innføres. Årets Tilstandsrapport er tenkt som et bidrag til dette, ved å beskrive tilstanden ved starten av endringsprosessen. Tanken er så å gjennomføre en tilsvarende analyse i Tilstandsrapporten etter at reformen har vært virksom noen år.

For å lette lesningen av rapporten, er bare et utvalg tabeller tatt med i selve teksten. Større tabeller med flere detaljer er plassert i et appendiks bakerst i rapporten, med henvisning i teksten.

Tilstandsrapporten gir først og fremst et bilde av menighetenes virksomhet sett på landsbasis, og i noen grad på bispedømmnivå. Lokale enheter som prostier, kirkelige fellesråd og menigheter vil i tillegg til dette ha behov for spesifikke data for sin egen virksomhet, også til sammenligning med disse større datamengdene. Slike data finnes i stor grad tilgjengelig for alle på hjemmesidene til Statistisk Sentralbyrå (kommuner), <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/> 07.02.10. Kirke-KOSTRA, og Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (kommuner og menigheter), <http://www.nsd.uib.no/data/kirke/> .

1. GUDSTJENESTER

HOVEDTREKK

Den nasjonale utviklingen fra 2008 til 2009 i oppslutningen om gudstjenestene, viser en liten nedgang i alle ledd, med ca 1 prosent, noe som tilsvarer ca én person pr gudstjeneste – fra 94 til 93. Det totale antallet nattverddeltakere er så å si uendret, men det er en svak nedgang i antallet deltakere pr gudstjeneste fordi deltakerne fordeler seg på noen flere gudstjenester.

Samtidig er det registrert drøyt 6,3 millioner besøk eller deltakere på gudstjenester i Den norske kirke i 2009. Det utgjør 1,6 besøk pr medlem i gjennomsnitt, men disse besøkene er selvsagt ikke jevnt fordelt mellom medlemmene. Dersom en ser dette tallet i sammenheng med besøkene i Den norske kirkes kulturarrangementer, diakonale tilstelninger, vigsler og begravelser, kan antallet besøk estimeres til om lag 10 millioner. Dette er nærmere beskrevet nedenfor (se fig 10 og kapitlene om diakoni og kultur). Dersom dette trekkes inn, er det holdepunkter for å anta at et stort flertall av medlemmene - og dermed også av befolkningen - besøker en kirke i løpet av året.

I tillegg holdes det kristne gudstjenester hele året i et stort antall andre menigheter. Dette registreres dessverre ikke med samme nøyaktighet som i Den norske kirke, men et estimat som ble foretatt i KIFO i 2008 antydte for Oslos vedkommende at menighetene utenom Den norske kirke samlet minst 700 000 deltakere i året, bare i hovedstaden. Dette er mer enn deltakertallet for Den Norske kirke i Oslo, men dette forholdet gjelder nok ikke for hele landet. Likevel er det ikke usannsynlig at kristne trossamfunn utenom Den norske kirke har flere millioner deltakere på sine gudstjenester i løpet av et år.

Siden Den norske kirke nå vedtar viktige reformer av sine gudstjenesteordninger, er det viktig å se hva som nærmere ligger bak tallene, og hva som eventuelt er endringstendensen for tiden. På den måten kan en også gi et utgangspunkt for en fornyet analyse av endringer om noen år. Initiativet til disse reformene kan godt oppfattes som et "brukerinitiativ", på den måten at det var bestemte grupper, og særlig ungdom, som ønsket en endret og forbedret gudstjenesteopplevelse. Arbeidet med endringene er særlig blitt preget av verdier som stedegenhet, involvering og fleksibilitet. Disse målsettingene kan sees i sammenheng med hva gudstjenestestatistikken forteller om differensiering og endringer – ikke bare i form av eventuell økning eller

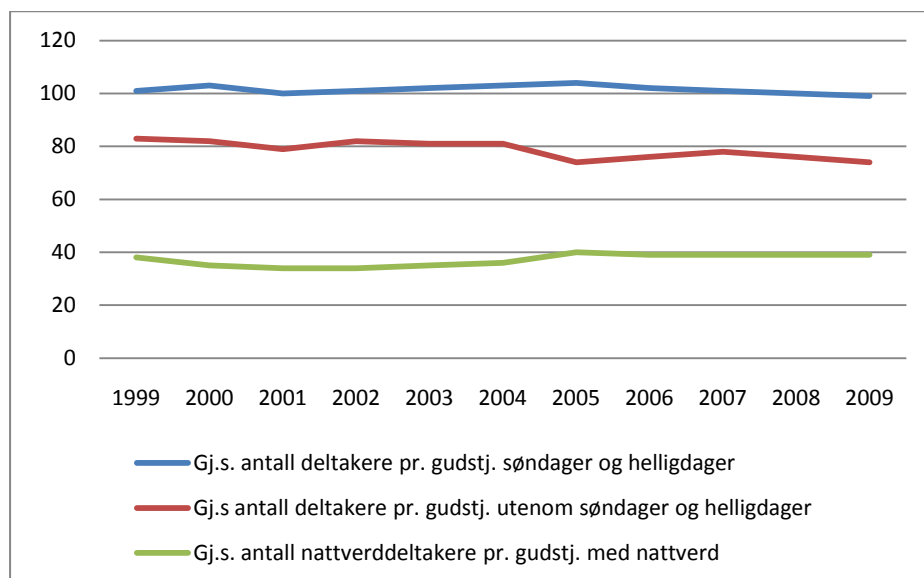
tilbakegang, men også hvordan virksomheten og deltakelsen forandrer og fordeler seg mellom ulike deler av gudstjenestespekteret og ulike gudstjenestelige uttrykk. Slike forhold kan både vise seg i forekomsten av ulike typer gudstjenester, og i fordelingen av deltakere mellom dem. Fra i år gir en mer differensiert innhenting av denne typen data økt mulighet til å analysere slik informasjon og følge utviklingen.

ENDRING I DELTAKELSE FOR ULIKE GUDSTJENESTER, ULIKE STEDER OG ULIKE TYPER KIRKEGANG

For Den norske kirkes vedkommende viser statistikken at en nedgang i det omfanget vi ser i 2009, er en ganske stabil tendens over tid. Frammøtet til gudstjenester har gått ned med om lag en person/en prosent i året de fleste av de siste 20 årene; i 1989 var det 108 deltakere pr gudstjeneste, 2009 var det 93.

Dernest er det også en viss forskjell i hvordan gudstjenesteoppslutning endrer seg avhengig gudstjenestetype, med mest nedgang i gudstjenester på søn- og helligdag.

FIGUR 1 DELTAKERE ETTER GUDSTJENESTETYPE OG TID. (ANTALL, GJ.SNITT PR. GUDSTJENESTE)

Dersom man videre går tett på statistikken i enkelte år, er det dessuten forskjeller mellom bispedømmene. For det første kan man se den kjente ulikheten mellom regioner og bispedømmer når det gjelder total oppslutning. Stavanger har 121 personer (mest) i gjennomsnitt pr gudstjeneste, Oslo 97 og Hamar 74 (minst). Disse tallene avspeiler også den relative oppslutningen blant medlemmene; Stavanger har 2,2 kirkebesøk pr medlem i året, Oslo 1,3 og Hamar 1,4 - og Agder og

Telemark bispedømme har 2 kirkebesøk i året pr medlem. Og for det andre kan man altså se regionale forskjeller i endringen. Møre og Sør-Hålogaland har hatt en økning i frammøtte pr gudstjeneste, men det er Møre, Nidaros, Sør- og Nord-Hålogaland som har flere frammøtte totalt. Nedgangen fra 2008 til 2009 i antall gudstjenestebesøkende er størst i Agder og Oslo. Man skulle tro at antallet gudstjenester har innflytelse på det totale frammøtet, men det er ikke noen entydig sammenheng. Mens Agder og Telemark hadde 4 prosent færre kirkebesøkende med 2,8 prosent færre gudstjenester, så hadde for eksempel Sør-Hålogaland en økning i kirkebesøket på 3,2 prosent selv om antallet gudstjenester gikk ned med 2,5 prosent. Det kan se ut til at de regionale forskjellene er stabile; de regionale forskjellene i opp- og nedgang er med andre ord neppe vesentlige, men jevner seg ut over tid (tabell 1-3 i Appendiks).

Ytterligere et interessant trekk når det gjelder endring i gudstjenestebesøk, er at antallet av dem som går svært ofte i kirken (minst månedlig) synker, uten at det totale registrerte kirkebesøket ser ut til å ha falt tilsvarende. Iflg Botvar 2010 falt den hyppige kirkesøkningen fra 11 til 7 prosent fra 1991 til 2008. Dersom dette er representativt for hele gruppen av flittige kirkegjengere (jfr metodedrøfting hos Botvar og Schmidt 2010), og det ikke skjedde annen endring i deltakelsen, skulle en ventet at nedgangen i den totale gudstjenestedeltakelse hadde vært betydelig større enn den er. En mulig forklaring kan være at antallet av dem som går i kirken av og til, dvs. noen ganger i året, samtidig har økt. Om det stemmer, kan det tenkes at forskjellen mellom grupper av kirkegjengere – de som går ofte og de som går sjeldnere – er i ferd med å viskes ut. Det kan bety at det samlede antall gudstjenestebesøk i synkende grad utgjøres av et mindre antall som går svært ofte, og i større grad av et noe høyere antall (ulike) personer som går av og til.

GUDSTJENESTER OG DELTAKELSE I NATTVERD

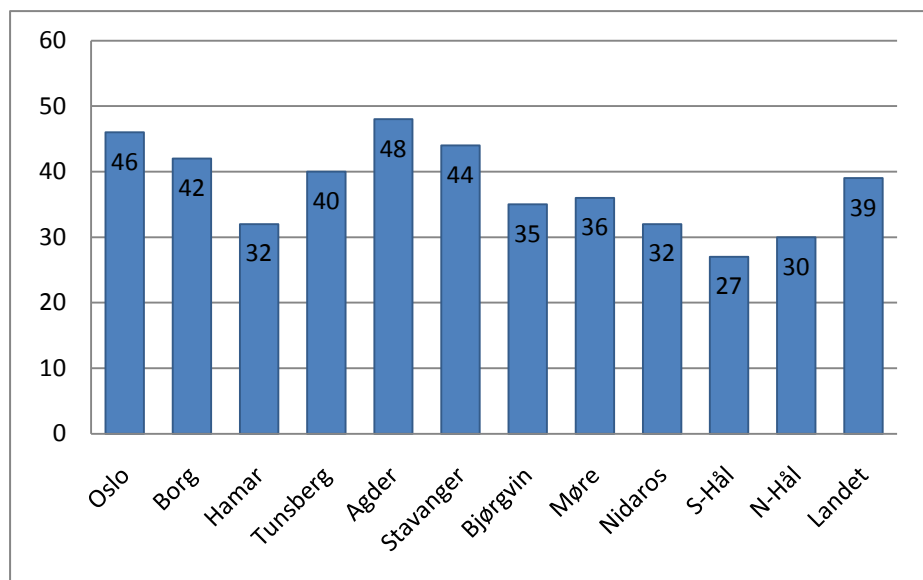
Som nevnt hadde antallet nattverdgjester i kirken en svak nedgang fra 2008 til 2009 (-0,5 prosent; det var en økning i antall gudstjenester med nattverd på 3,5 prosent, se tabell 4 i Appendiks). Den lange tendensen for nattverddeltakelse er noe annerledes enn for deltakelsen i gudstjenester generelt, på den måten at det har vært en økning i perioder. Dagens nivå på drøyt 1,1 mill deltakere i nattverd ligger for eksempel noe høyere enn i årene 1999-2002 (fig 1).

Denne endringen betyr sannsynligvis at en større andel av kirkegjengerne er nattverdgjester. I 2001 og 2002 var det i gjennomsnitt 34 nattverdgjester på hver gudstjeneste med nattverd, mens det i 2009 var steget til 38. I samme tidsrom falt antall deltakere på gudstjenester søn-

og helligdag fra 101 til 99. Vi kan videre se at andelen som går til nattverd er høyest i noen av de bispedømmene som også har høy kirkesøkning, som Agder og Telemark og Stavanger. Men i andre bispedømmer med høy kirkesøkning, Møre og Bjørgvin, er den lav. Og den er samtidig relativt høy i Oslo, som ikke har spesielt høy kirkesøkning. Dette tyder på at nattverddeltakelse må forstås i lys av ulike forhold. Den kan dels avspeile forekomsten av dedikerte, aktive kirkegjengere (høy i Stavanger og Agder og Telemark). Men den kan kanskje også reflektere en forskjell i oppfatning av nattverdgang, som en kirkelig handling med lav eller høy terskel (høy deltakelse i Oslo, lav i Møre og Bjørgvin).

Både Botvar (2008) og Hegstad (1996) har antydnet at lav deltakelse i nattverd kjennetegner folkekirken og sjeldne gudstjenestedeltakere, mens høy deltakelse kjennetegner menighetskjerne og hyppige deltakere. En svakhet ved statistikken er at den ikke innhenter tall for antallet deltakere ved gudstjenester med nattverd, og vi har dermed ikke noe direkte mål for andelen deltakere som går til nattverd. Vi må derfor nøye oss med å relatere nattverddeltakelsen til målet for deltakelse ved gudstjenester søn- og helligdager (fig 2)

FIGUR 2 ANDEL NATTVERDDELTAERE AV DELTAKERE PÅ SØNDAG OG HELLIGDAGSGUDSTJENESTE 2009. (PROSENT)

Nå er det bare delvis er en direkte forbindelse mellom de to tallene i diagrammet ovenfor, men det gir likevel et grunnlag for å sammenligne bispedømmer og menigheter, og fra år til år, når det gjelder andelen nattverddeltakere blant deltakerne i gudstjenester. Mønsteret her bekrefter det vi så ovenfor: høy andel nattverdgjester i forhold til

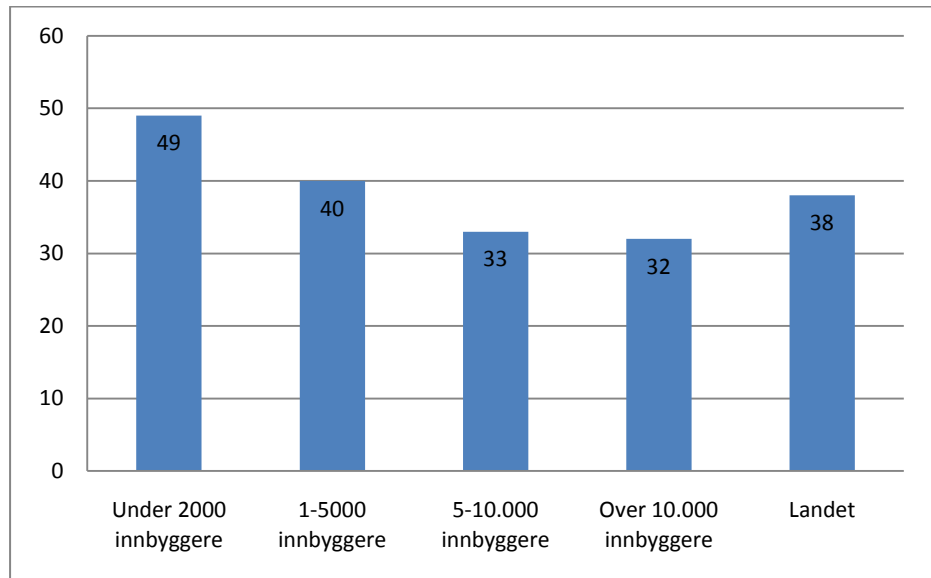
gudstjenestedeltakere i Agder og Telemark og i Stavanger, men også i Oslo. Og lav andel i Hamar og Sør- og Nord-Hålogaland, men også relativt lav i Bjørgvin og Møre. Ser vi på mulige endringer siden 2004 ser det ut til at disse forskjellene, på noen unntak nær er forholdsvis stabile. Bispedømmene der endringen i andel nattverdgjester har vært størst er Oslo i positiv retning, og Borg og Stavanger i negativ retning (tabell 1).

TABELL 1 ANDEL NATTVERDDELTAERE AV DELTAKERE PÅ SØNDAG OG HELLIGDAGSGUDSTJENESTE 2004/2009. (PROSENT)

	2004	2009
Oslo	41	46
Borg	47	42
Hamar	31	32
Tunsberg	38	40
Agder	49	48
Stavanger	50	44
Bjørgvin	36	35
Møre	36	36
Nidaros	32	32
Sør-Hålogaland	33	30
Nord-Hålogaland	33	30
Landet	40	39

Det kan se ut til at det er en sammenheng mellom (kommune)størrelse og andelen nattverddeltakere, selv om vi her må ta forbehold om hvorvidt kvaliteten på dataene er god nok (fig 3). Denne sammenhengen er i så fall negativ, det vil si at jo lavere medlemstall, desto høyere er andelen kirkegjengere som går til alters. Denne variabelen er jo kjent fra religionssosiologien, på den måten at det er lavere religiøs deltakelse ved høyere grad av urbanitet. Dette gjelder altså både for kirkegang, og for den andelen av kirkegjengerne som går til alters.

FIGUR 3 ANDEL NATTVERDELTAKERE AV DELTAKERE PÅ SØNDAG OG HELLIGDAGSGUDSTJENESTE ETTER KOMMUNESTØRRELSE 2009. (PROSENT)

Som nevnt ovenfor er det mulig å tenke seg flere ulike og motstridende eller samvirkende faktorer bak deltakelsen i nattverden: Høy grad av oppslutning om religion uavhengig av andre faktorer, lav urbanitet, lav terskel blant kirkegjengerne for å delta i nattverden.

For å komme nærmere en forståelse av dette, kan vi ta fram enkeltmenigheter med høy og lav andel deltakere i nattverden. Dersom vi rangerer de 10 menighetene i landet med høyest gjennomsnittlig gudstjenestedeltakelse søn- og helligdag, får vi en liste som den som står nedenfor. Menighetene har fra 329 til 272 deltakere i gjennomsnitt på gudstjenestene, og andelen som går til nattverd står i parentes:

Frøyland og Orstad, Stavanger (45)
Nærbø, Stavanger (45)
Varhaug, Stavanger (44)
Flekkerøy, Agder/Telemark (44)
Lommedalen, Oslo (44)
Ulstein, Møre (41)
Stavanger domkirke (35)
Nidaros domkirke/Vår frue (20)
Kongsberg, Tunsberg (15)
Narvik (9)

Forskjellene her er lettest å forstå ut fra kirkegeografien, på den måten at de med høyest deltakelse er fra Stavanger og Agder/Telemark, men også

Oslo. Det er jo kjent fra tidligere undersøkelser og analyser at Oslo religiøst sett avviker fra resten av landet. Samtidig er det en rekke ulikheter som ikke lar seg forstå ut fra disse kjente variablene.

Det kan tyde på at det også er kjennetegn ved den enkelte menighet som har betydning for hvor stor andel av kirkegjengerne som deltar i nattverden. Siden tabellen viser at det finnes både høy og lav deltakelse i menigheter med lik størrelse og beliggenhet, er det grunn til å tro at også profilen på virksomheten med ledelse, planer og opplegg er en faktor som har betydning. For mange forhold og endringer i kirkestatistikken bør man være forsiktig med å gå ut fra at tiltak på programsiden i kirken er årsak til endringer i det store bildet statistikken tegner. Men når det gjelder hvor mange av dem som allerede sitter i kirken som velger å ta imot invitasjonen til å delta i nattverden, så virker det sannsynlig at dette kan påvirkes av den formen dette får, og den praktiske gjennomføringen. For å komme enda nærmere en forklaring på dette, så ville det selvsagt være interessant å ta hensyn til variabler vårt materiale ikke sier noe om: Antallet deltakere totalt på gudstjenester med nattverd i den enkelte menighet, hvilke typer gudstjenester det er nattverd på, hvilke utdelingsformer som brukes osv. Det kan også tenkes å gjelde for formidling og tolkning av ritualer og dets betydning.

På tross av disse enkeltvariasjonene er det dominerende mønsteret at nattverddeltakelsen følger deltakelsen i gudstjenesten. Det er allikevel interessant at i over 20 prosent av soknene så gjelder dette mønsteret ikke. Tabell 2 viser andelen av menigheter med henholdsvis lav og høy gudstjenestedeltakelse som har høy eller lav nattverddeltakelse (gj.snittlig antall deltakere). Når skillet mellom "høy" og "lav" er satt der de er (henh. 75 og 25), henger det sammen med at mange menigheter har langt lavere deltakelse enn dette. Siden disse i større grad er små menigheter, gir de mindre utslag på gjennomsnitt på landsplan og bispedømmeplan.

TABELL 2 ANDEL SOKN FORDELT PÅ GUDSTJENESTEDELTAELSE OG NATTVERDANGANG, HØY GUDSTJENESTEDELTAELSE > 75, HØY NATTVERDDELTAELSE > 25. (PROSENT)

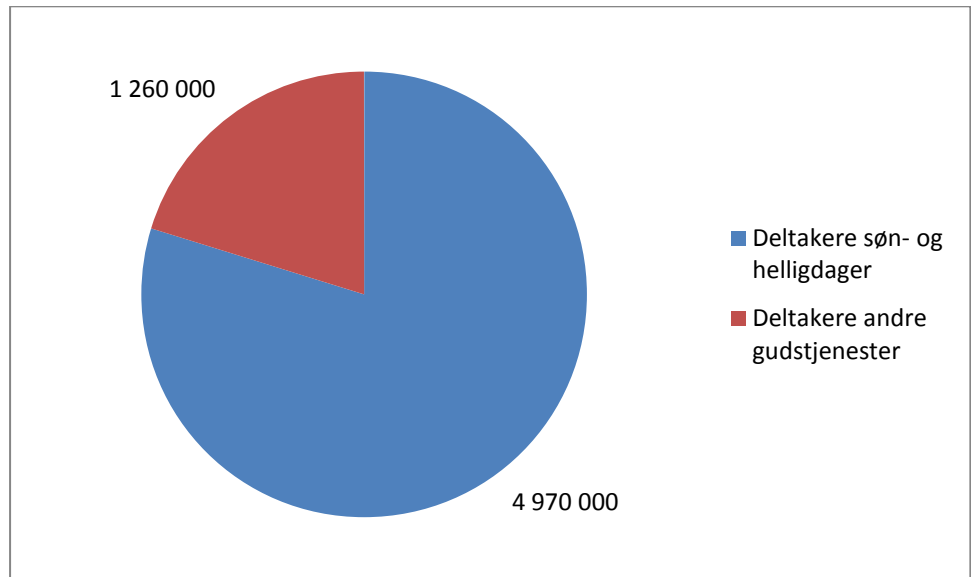
	Lav nattverddeltakelse	Høy nattverddeltakelse
Lav gudstjenestedelt.	35	9
Høy gudstjenestedelt.	13	42

Dette mønsteret viser, på samme måten som figuren over nattverddeltakelse i bispedømmene over, at likhetene i nattverddeltakelse er mer iøynefallende enn forskjellene, og kanskje at forskjeller er i ferd med å viskes ut (tabell 4-6 i Appendiks).

ULIKE GUDSTJENESTER OG GUDSTJENESTETYPER

Gudstjenester registreres for det første innen to kategorier, nemlig gudstjenester på søn- og helligdager og gudstjenester utenom disse. Alle gudstjenester i høytidene regnes som søn- og helligdager, mens konfirmasjonsgudstjeneste kan falle på en hverdag (fig 4).

FIGUR 4 GUDSTJENESTEDELTAKELSE 2009. (ANTALL)

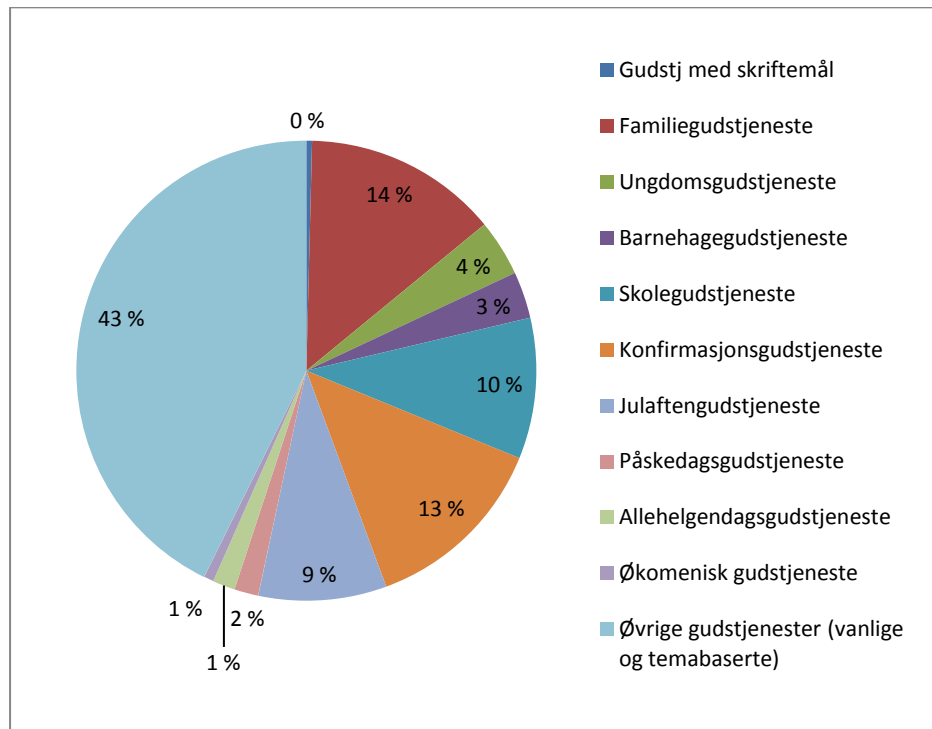
I tillegg registrerer statistikken den samlede deltakelsen ut fra gudstjenestetypene, enten de faller på søn- og helligdag eller på andre dager. Det gjelder gudstjenester for bestemte grupper, på bestemte dager, samt gudstjenester med skriftemål og økumeniske gudstjenester. Det er altså det samme totale antall for gudstjenestedeltakelse som ovenfor, men sortert annerledes. Fra og med 2009 omfatter dette følgende kategorier, her oppgitt med deltakelsen i de ulike gudstjenestetypene i prosent av den totale registrerte deltakelsen:

- Gudstjenester med skriftemål 0,4
- Familie- og barnegudstjenester 13,8
- Gudstjenester for ungdom 4,0
- Gudstjenester for barnehagebarn 2,3
- Gudstjenester for skolebarn 10,0
- Konfirmasjonsgudstjenester 13,3
- Julaftensgudstjenester 9,1
- Påskedagsgudstjenester 1,7
- Allehelgensgudstjenester 1,6
- Økumeniske gudstjenester 0,7

Dette utgjør 57 prosent av deltakelsen i gudstjenester. 43 prosent av deltakelsen er altså ved gudstjenester som ikke kommer inn under disse spesialkategoriene. Vi kan regne oss fram til at det var nattverd på 44 prosent av gudstjenestene i Den norske kirke; hvis vi ser på kategoriene ovenfor vet vi at på mange av disse er det ikke vanlig å ha nattverd. Altså kan man anta at det var nattverd på et flertall av de "andre" gudstjenestene (fig 5).

FIGUR 5 OPPSLUTNING ETTER TYPE GUDSTJENESTE 2009. (PROSENT)

Det ville selvsagt vært en fordel å registrere informasjon om de overlappende variablene uavhengig av hverandre, slik at man fikk vite om alle de ovenstående kategoriene av gudstjenester om de hadde nattverd, hvor mange deltakere det var på hver gudstjeneste med nattverd (ikke bare antallet nattverddeltakere), og om gudstjenesten var en søn- og helligdagsgudstjeneste eller ikke. Det er ønskelig for framtidig statistikk. Det er også gudstjenestetyper som ikke er registrert, men som likevel har betydning i bildet av gudstjenesteliv i Den norske kirke og derfor kanskje burde registreres – slik som 17. mai, lokale jubileer, kirkejubileer, bispevisitas osv.

Men selv uten denne informasjonen er det mulig å gjøre seg refleksjoner og foreta tolkninger av gudstjenesteaktiviteten i Den norske kirke. Et overordnet inntrykk er at det er stor variasjon og bredde i bildet, med en rekke ulike gudstjenestetyper med høyt antall deltakere. Det i seg selv er

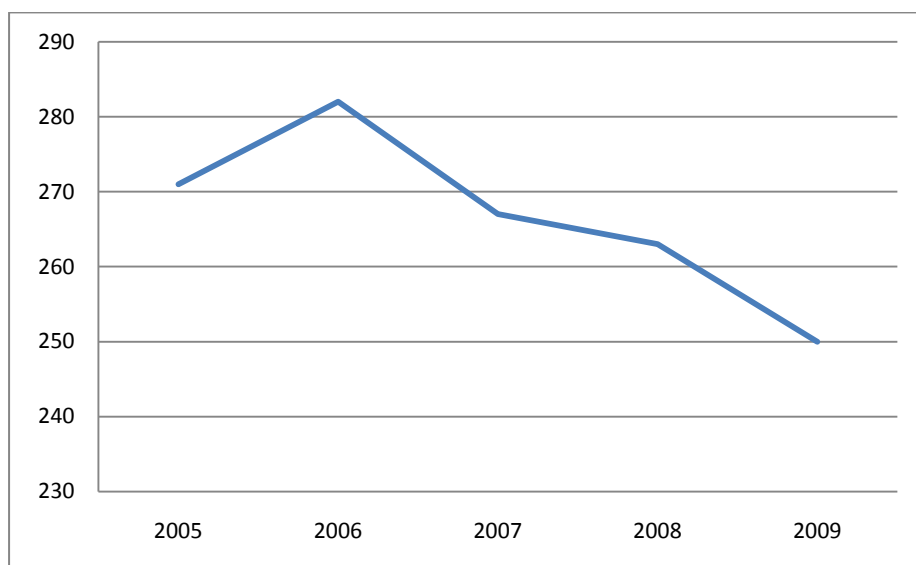
interessant sett i lys av gudstjenestereformens visjoner om stedegengjøring, fleksibilitet og deltakelse.

Ser man på de enkelte kategoriene, så er det ikke kategorien "julaften" som har størst deltakelse på årsbasis, selv om dette nok er den største enkeltkirkedagen i året (Tabell 8 i Appendiks). Det er familie- og barnegudstjenestene som har størst deltakelse med 860 000 deltakere. Denne kategorien har også økende i deltakelse, og spiller en sentral rolle i flere reformer i Den norske kirke. Dette er gudstjenester "for alle", som forekommer i de fleste menighetene.

Nest største kategori er konfirmasjonsgudstjenester. Disse har vi ikke hatt tall for tidligere, men det er ønskelig å følge med på frammøtet. Med den store deltakelsen ved disse gudstjenestene kan man kanskje diskutere om de blir "kasualgjort"; at det altså blir praktisk talt bare de pårørende som kommer i kirken, fordi det knapt er plass til flere, omtrent som ved en kirkelig vigsel. Deler man antall frammøtte (830 000) på antall kirkelige konfirmanter (41885), blir det 20 personer pr konfirmant. Dette ligger ikke så langt unna et konfirmasjonsfølge. Men de lokale variasjonene er jo store, også på dette området, og det holdes ofte konfirmasjoner utenom høymessetid.

Den tredje største kategorien er skolegudstjenestene, med seks hundre tusen deltakere. Først på fjerde plass kommer julaftens gudstjeneste, med 565 590. Det unike med denne kategorien er at gudstjenestene finner sted på samme tid over hele landet; det er faktisk 12 prosent av befolkningen som på samme tid flytter seg fra hjemmet til kirkene og tilbake. Sammen med andre julemarkeringer i kirken, slik som konserter, skolegudstjenester og diverse kulturarrangementer, bidrar disse til at kirken spiller en vesentlig rolle for feiringen av jul i befolkningen. Deltakertallet på julaften har gått noe tilbake de senere årene, 5 prosents nedgang fra 2008 til 2009, med samme antall gudstjenester (fig 6, tabell 7 i Appendiks). Deltakelse ved julaftengudstjenester synker altså betydelig mer enn den samlede gudstjenestedeltakelsen i denne perioden (1,6 prosents nedgang i oppslutning)

FIGUR 6 DELTAKERE PÅ JULAFTENGUDSTJENESTE 2005 – 2009. (ANTALL, GJ.SNITT.)

Gudstjenester for ungdom forekommer i de fleste menigheter, har høy gjennomsnittlig deltakelse pr gudstjeneste, men har en tydelig nedgang i andel av den totale deltakelsen (fig 7). Det ser med andre ord ikke ut til å være noen sammenheng mellom det ungdommelige initiativet til å revidere gudstjenestene, og oppslutning om særlige gudstjenester for ungdom.

Gudstjenester for barnehagebarn samlet 144 000 deltakere. Forskjellen mellom denne gudstjenestetypens deltakelse og deltakelsen ved skolegudstjenester kan finnes i det lavere antallet årskull som er aktuelle for disse gudstjenestene; i tillegg er skolegudstjenestene antakelig mer innarbeidet som et tradisjonelt tilbud.

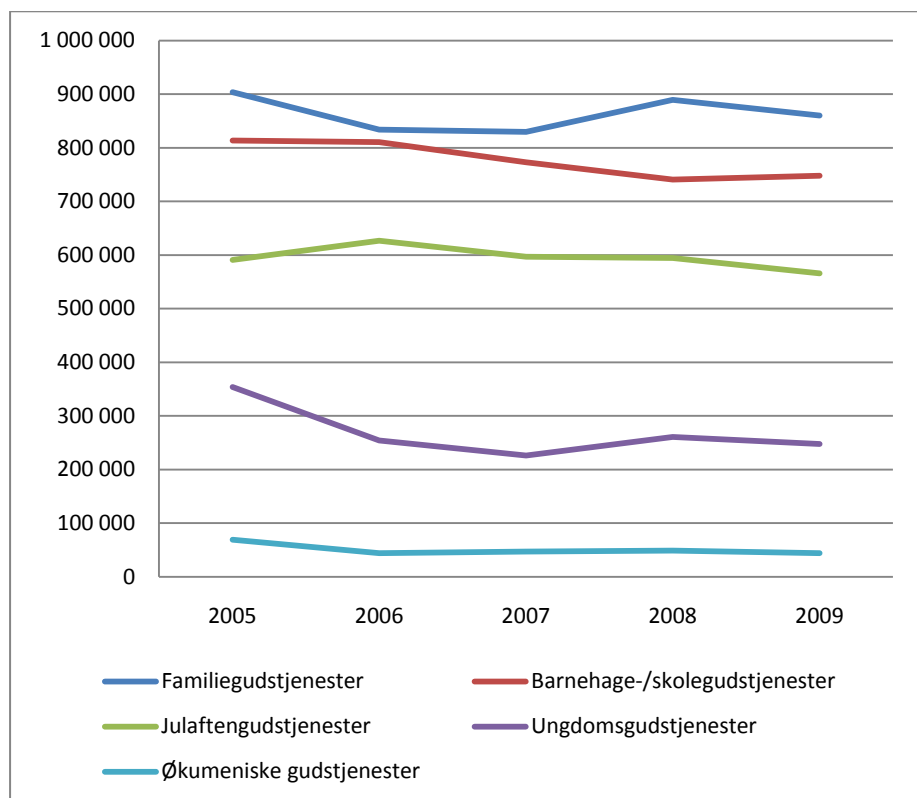
Påskedagsgudstjenester samlet 106 000 deltakere – det kan ikke måle seg med julaften, men det er langt mer enn en ordinær søndag. Gjennomsnittet for en søn-og helligdagsgudstjeneste er 86 000 deltakere, og da er dager som julaften og konfirmasjonssøndager regnet med. Gudstjenester på allehelgensdag er rapportert å omfatte 97 000 deltakere. Dagen framstår dermed som en kirkesøndag noe over gjennomsnittet.

Gudstjenester med skriftemål forekommer i et mindretall av menighetene, med unntak av Nord-Hålogaland bispedømme som ligger 10 – 20 ganger høyere enn resten av kirken. På landsbasis utgjør deltakelse ved skriftemålgudstjenestene mindre enn 0,5 prosent av kirkegjengerne i 2009 (26 000).

Også økumeniske gudstjenester forekommer i et mindretall av menighetene. Mindre enn 1 prosent av kirkegjengerne var i 2009 (45 000) på slike gudstjenester.

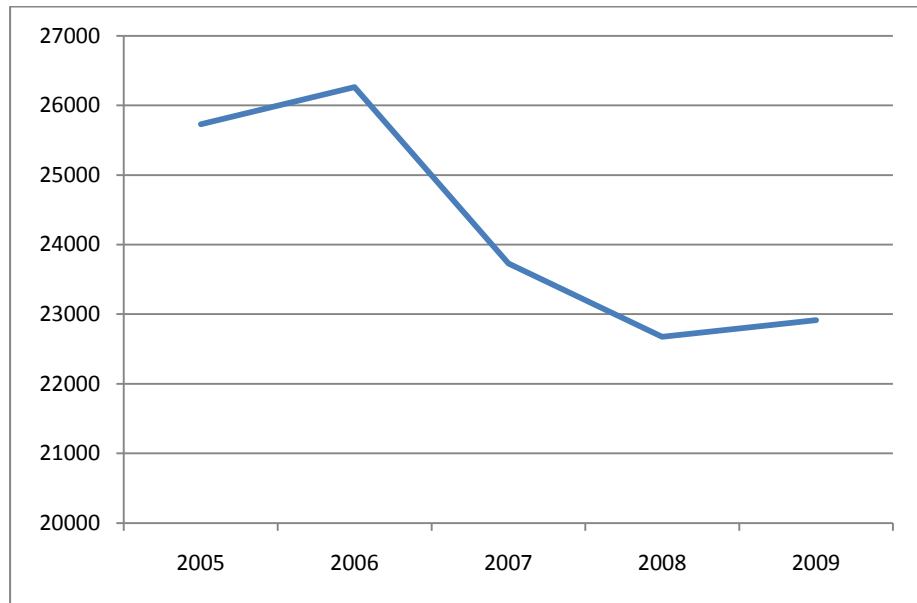
Denne viften av gudstjenestetypene representerer i seg selv muligheter for stedegengjøring, involvering og fleksibilitet. Samtidig er det mulig å tenke at de ulike gudstjenestetypene kan fylle ulike funksjoner i kirken; Konfirmasjonsgudstjenestene nærmer seg kanskje en ren kasualgudstjeneste og har dermed et meget bredt spekter av deltakere fra kirkens medlemsmasse (og utenfor), sammen med gudstjenestene for barnehagebarn og skoleelever, samt julaften og i noen grad Allehelgensdag. Barne- og familiegudstjenester, ungdomsgudstjenester og de øvrige gudstjenestene samler nok mennesker som i gjennomsnitt deltar oftere i gudstjenester. Utviklingen over tid når det gjelder oppslutning om de ulike gudstjenestetypene kan vises ved kurver som i figur 7.

FIGUR 7 OPPSLUTNING OM ULIKE GUDSTJENESTETYPEN 2005 – 2009, DELTAKERE. (ANTALL)

Konfirmasjonsgudstjenestene med sine 830 000 deltakere er ikke med i denne figuren, ettersom 2009 er det første året dette telles særskilt. Skriftemålgudstjenestene vises nedenfor i egen kurve pga lave tall (fig 8).

FIGUR 8 OPPSLUTNING OM SKRIFTEMÅLSDIENESTER 2005 – 2009. DELTAKERE. (ANTALL)

Det er vanskelig å si noe sikkert om endring over tid ut fra disse tallene, det er viktig å huske på at en viss nedgang i gudstjenestedeltakelsen gjelder over hele linjen. Både skriftemåls gudstjenester og økumeniske gudstjenester har en lav andel av deltakerne. Ungdomsgudstjenester ser ut til å ha noe fallende deltakelse, mens gudstjenester for familier/barn holder seg. Her kan det godt være en sammenheng, idet gudstjenester for ungdom kan tenkes å vike plassen til fordel for gudstjenester "for alle", altså et fellesskapsperspektiv. Jfr. til dette også omtalen ovenfor av ungdomsgudstjenestene. Også barnehage- og skolegudstjenester har fra 2005 til 2009 en synkende andel av den samlede deltakelse ved disse gudstjenestene (tabell 8 i Appendiks).

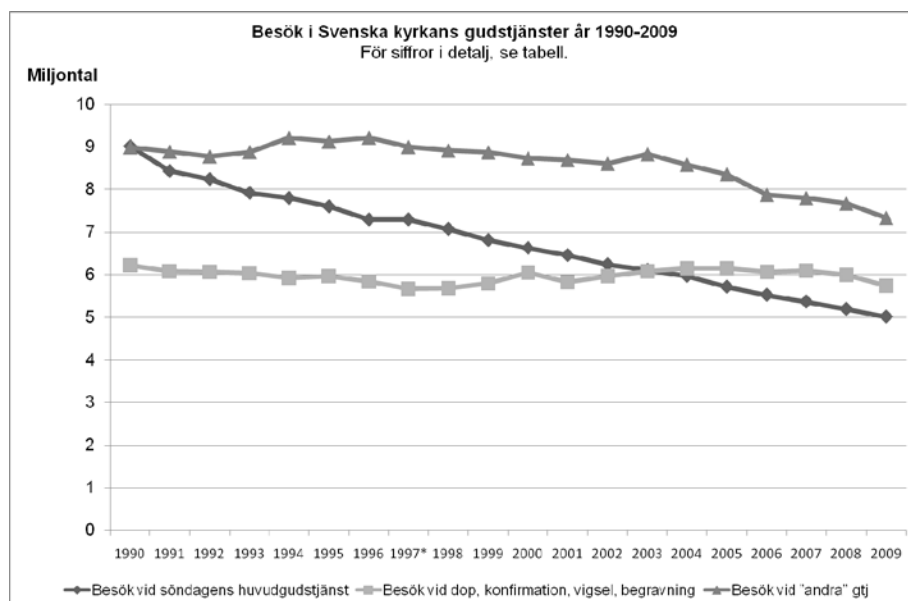
HVA MED DE KIRKELIGE HANDLINGENE?

En annen viktig problemstilling ved data om gudstjenestedeltakelse, gjelder kasualgudstjenestene, i hovedsak begravelser og kirkelige vigslar, men også dåpshandlinger utenfor den ordinære søndagsgudstjenesten. I årsstatistikken dokumenteres bare antall handlinger (antall begravelser, etc), men ikke antall deltakere.

Den norske kirke beskriver selv gravferd og vigsel som kirkelige handlinger med gudstjenestelig karakter eller preg, og det er derfor rimelig å spørre om ikke de også burde registreres og inngå i gudstjenestestatistikken. Med tanke på å gi bedre kunnskap om kirkemedlemmenes deltakelse i Den norske kirkes gudstjenesteliv er det også gode forskningsmessige grunner til å supplere statistikken med opplysninger om antall fram møtte ved slike handlinger.

Spørreundersøkelser tyder på at minst 70 prosent av medlemmene besøker kirken en eller flere ganger i året i forbindelse med en slik casualhandling. Et anslag på dette grunnlaget indikerer at dette dreier seg om 3 – 4 mill kirkebesøk i året, noe som i så fall er like mye som 60-70 prosent av den øvrige gudstjenestedeltakelsen. Til sammenligning viser Svenska kyrkans statistikk at deltakelsen i gudstjenester her faller i tre nokså like store deler: Hovedgudstjenester, casualgudstjenester, og "andre" gudstjenester (fig 9) <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=645562> .

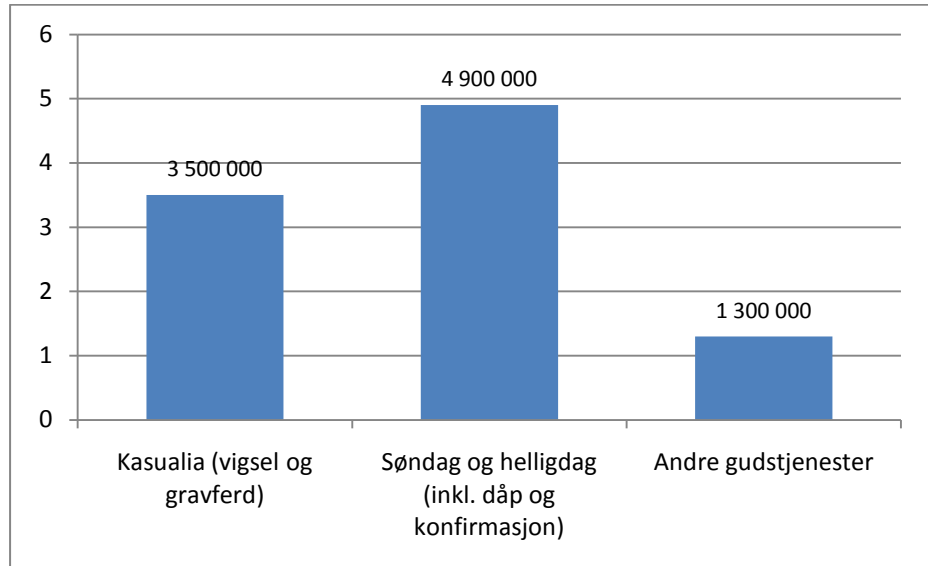
FIGUR 9 BESØK I SVENSKA KYRKANS GUDSTJÄNSTER ÅR 1990-2009. (ANTALL – MILL.)

Uansett kan man ikke sa bort fra denne praksisen i analyser av gudstjenestedeltakelse, og at det vil være en utbredt erfaring blant kirkemedlemmene og i befolkningen som helhet av å delta på begravelser og vigslar. Mye tyder på at disse menighetene er annerledes sammensatt enn ved de andre gudstjenestene. Mens de andre gudstjenestene har en mindre gruppe faste deltakere som kommer ofte, og andre som kommer sjelden eller ytterst sjelden, så har ikke casualgudstjenestene noen slik "kjerne" av deltakere. De rekrutteres ut fra tilknytning, familiært og på annen måte. Slik sett ligner de kanskje på menigheten til konfirmasjonsgudstjenestene, som vi har sett ugjør over åtte hundre tusen mennesker i tillegg. Dermed kjennetegnes disse gudstjenestene av bredde i deltakelsen i mye større grad enn de andre gudstjenestene. Samtidig inngår casualgudstjenestene i en sammenheng der de bidrar til å skape mening og tilhørighet i slekt og lokalsamfunn, og praksisen strider slik sett mot tendensen til at religionen lukkes inne i en egen religiøs sektor av samfunnet. Figur 10 er basert på estimat av frammmøtte til

kirkelige handlinger (3,5 mill), telling av frammøtte til gudstjenester på søn- og helligdag (4,9 mill) og andre gudstjenester (1,3 mill).

FIGUR 10 SAMLET DELTAKELSE GUDSTJENESTER OG KIRKELIGE HANDLINGER (ESTIMAT) 2009 (ANTALL)

OPPSUMMERING - GUDSTJENESTER

"Myten" om gudstjenester og gudstjenestedeltakelse i Den norske kirke er at dette feltet består av en (liten og synkende) gruppe av trofaste, ukentlige kirkegjengere, ofte omtalt som "menighetskjernen", og en svær skare som dukker opp på julaften og dessuten kanskje ved begravelser og bryllup, ofte omtalt som "folkekirkemenigheten". Dette bildet stemmer ikke med virkeligheten, som er langt mer sammensatt og variert både hva gudstjenestetyper og gudstjenestedeltakelse angår.

I 2009 var det i alt om lag 6,3 millioner gudstjenestebesøk i Den norske kirke. Antallet som i gjennomsnitt er til stede på hver gudstjeneste i Den norske kirke har sunket jevnt de siste 20 årene, med i underkant av én person i året, og ligger i 2009 på 93 personer. På en søndag er det i gjennomsnitt ca. 86 000 som deltar på gudstjeneste i Den norske kirke. Denne deltakelsen er selvsagt ujevnt fordelt blant kirkemedlemmene. Noen få (og stadig færre) oppsøker disse anledningene flere ganger i måneden; svært mange besøker gudstjenester ut fra en bestemt foranledning. Deltakelse er også ujevnt fordelt mellom bispedømmene, på en måte som langt på vei bekrefter den tradisjonelle kirkegeografien. Men *endringene* i deltakelse fra 2008 følger ikke helt det samme mønsteret. Oslo har, kanskje ikke så uventet, den største nedgangen både i antall deltakere pr. gudstjeneste og i totalt antall besøk. Noe av

forklaringen er færre avholdte gudstjenester, noe er helt sikkert også generelle effekter av urbanisering. Mer overraskende er det at Sør-Hålogaland, som både har lav deltakelse og har hatt nedgang i antall gudstjenester fra 2008 til 2009, likevel har hatt den sterkeste økningen i gudstjenestedeltakelse fra 2008: 5 prosentpoengs økning i gjennomsnittlig antall pr. gudstjeneste, og 3 prosentpoengs økning i totalt antall besøk. Dette demonstrerer at det ikke er noen nødvendig sammenheng verken mellom antall avholdte gudstjenester eller nivå på kirkesøkning, og hvilken retning gudstjenestedeltakelsen endrer seg. Det er også verdt å merke seg at mye tyder på at når gudstjenestebesøkene går ned, så er det først og fremst fordi antallet av dem som går ofte (minst en gang i måneden) synker, og av dem som går av og til muligens stiger noe.

Mens antallet deltakere på gudstjenester har gått ned de siste årene, så går antallet nattverdgjester etter alt å dømme litt opp, fra 34 pr. gudstjeneste med nattverd i 2001 til 38 i 2009. Hovedtendensen ser ut til å være at høy gudstjenestedeltakelse også gir høyere andel nattverdgjester, men det fins også klare unntak fra dette mønsteret. Oslo bispedømme er det klareste eksemplet med en klar økning i andel nattverdgjester, på tross av nokså lavt og klart synkende nivå på gudstjenestedeltakelsen. Nattverddeltakelse er med andre ord ikke en direkte og nødvendig funksjon av det generelle nivået på gudstjenestedeltakelse.

Det er stor variasjon i gudstjenestetilbudet i Den norske kirke, med særlige gudstjenester for bestemt grupper, for bestemte anledninger og med særlige temaer. Dette er i tråd med tenkning om gudstjenesten innen Den norske kirke, med vekt på lokal kontekst og utforming, at den skal være et tilbud for mennesker i ulike situasjoner, med ulike erfaringer og fra ulike grupper, og at den skal gi uttrykk for ulike viktige kirkelige anliggender. Noen av disse særlige gudstjenestene rapporteres i årsstatistikken. Familie- og barnegudstjenester og konfirmasjonsgudstjenester har suverent flest besøk i løpet av året, mellom 800 000 og 900 000 i 2009. Også barnehage- og skolegudstjenestene står for mange av besøkene til disse særlige gudstjenestene. Delvis i tråd med "myten" er julaften antakelig den enkeltdagen med størst gudstjenestedeltakelse, med ca. 570 000 unike besøk. Men i strid med myten om den stabile og trofaste "julaftenmenigheten" har deltakelsen gått betydelig mer ned her enn den har for den samlede gudstjenestedeltakelsen. Julaftenmenigheten er etter alt å dømme ikke spesielt stabil.

Er mennesker på gudstjeneste når de er i begravelse eller til bryllup? Ikke i følge årsstatistikken, og ikke nødvendigvis i følge sin egen forståelse. Likevel tar de del i det Den norske kirke selv beskriver som handlinger med gudstjenestelig karakter, og som har mange elementer til felles med en gudstjeneste. Data fra spørreundersøkelser, tyder på en deltakelse på ca. 3,5 mill. besøk i 2009. Enten disse besøkene kategoriseres på den ene eller den andre måten, utgjør de en vesentlig del av Den norske kirkes gudstjenestelige liv og av medlemmenes delaktiggjøring i kirken gjennom en gudstjenestelig opplevelse og hendelse.

2. KIRKELIGE HANDLINGER – DÅP, KONFIRMASJON, VIGSEL OG GRAVFERD

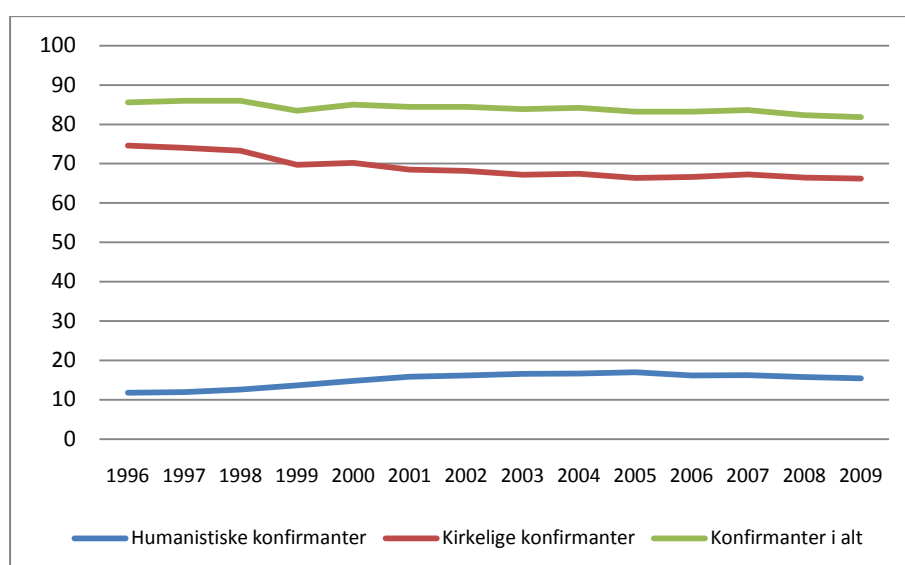
Disse kirkelige handlingene har lang tradisjon og stor oppslutning. Ritualer for å markere fødsel, overgang til voksenliv, inngåelse av ekteskap og død finnes i nær sagt alle religioner og kulturelle tradisjoner. Innen sin sammenheng beskriver Den norske kirke dette som kirkelige handlinger med gudstjenestelig preg eller gudstjenestelig karakter. De har form som gudstjenester og inneholder mange av de samme ingrediensene som kirkens gudstjenester. Det mer tekniske ordet som av og til brukes om disse – kasualia eller kasualhandlinger, evt kasualgudstjenester – kommer fra ordet kasus (=enkeltilfelle), og betegner gudstjeneste i anledning et enkeltilfelle, gudstjeneste med en spesifikk foranledning. Foranledningen for de kirkelige handlingene som analyseres her er de store livsovergangene hos de enkelte menneske og i en familie. I tillegg forekommer det også gudstjenester ved andre spesifikke foranledninger, for eksempel vigsling av kirkelige medarbeidere, forbønn for syke osv.

Som diskutert i kapitlet om gudstjenester inneholder årsstatistikken bare antallet handlinger, eller om man vil personer/par som ble døpt, viet eller begravet, og ikke antallet deltakere. Når en skal gi et bilde av oppslutningen om disse handlingene er det avgjørende hvilken helhet en beregner andelen ut fra: om en tar utgangspunkt i hele befolkningen, eller i medlemmene av Den norske kirke. Det ene er ikke nødvendigvis riktig og det andre galt, det er heller et spørsmål om hvorvidt en ønsker å vite noe om hva som kjennetegner befolkningen i Norge, eller om en ønsker å forstå hva som kjennetegner Den norske kirke og dens medlemmer. Andelen i befolkningen som er medlemmer i Den norske kirke synker (se avsn. 7), både som en følge av migrasjon og som en følge av at folk melder seg ut av Den norske kirke. Særlig gjelder dette Oslo, der 62 prosent av befolkningen var medlemmer av Den norske kirke i 2009. Dermed kan selvsagt oppslutningen om kirkelige handlinger synke i befolkningen, og samtidig være relativt stabil blant kirkemedlemmene.

Dette gir særlig utslag for dåp og konfirmasjon. Dersom man regner andel døpte av barn født av foreldre som er medlemmer av DNK, og andel konfirmerte i DNK av barn som ble døpt i denne kirken 14 år tidligere, så er prosentandelen omkring 80, og ikke 70 som det framgår av tallene (fig 14). Dette understøttes også av at antallet døpte og konfirmerte ikke har hatt den samme nedadgående kurven som andelen. Det totale antallet døpte har en liten nedgang og for konfirmerte er det en liten oppgang. (Se tabell 9 – 12 i Appendiks).

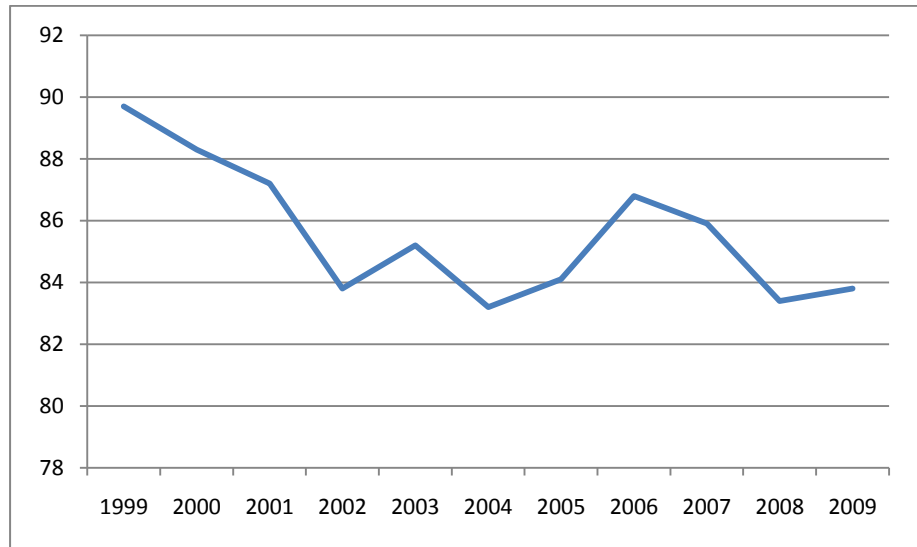
I denne sammenheng er det verd å merke seg at ritualer ved fødsel og konfirmasjonstid generelt er utbredt i det norske samfunnet, og at det etter hvert eksisterer godt utbygde og tilgjengelige tilbud på disse feltene i tillegg til Den norske kirkes. 16,5 prosent av ungdommene konfirmeres i Human-Etisk Forbund og sammen med konfirmasjon i Den norske kirke konfirmeres mer enn 80 prosent av 14-åringene i Norge. Når det i tillegg også er andre grupper og trossamfunn som utfører konfirmasjoner og lignende handlinger er det grunn til å tro at dette har stor utbredelse blant ungdommer i Norge, ulikt f eks Sverige (se f eks Stifoss-Hanssen 2009; figur 11 og 12).

FIGUR 11 ANDEL KONFIRMERTE ETTER TYPE KONFIRMASJON. 1996–2009. (PROSENT)

Når andelen av døpte som konfirmeres i Den norske kirke over de siste 10 årene viser såpass stor svingninger som det fremkommer i figur 12, skyldes det mest sannsynlig variasjoner i rapporteringspraksis, ikke at det reelt sett nødvendigvis har vært så store endringer.

FIGUR 12 KONFIRMERTE AV DØPTE 14 ÅR TIDLIGERE. (PROSENT)

En svært høy andel, 92,3 prosent, av dem som dør gis en kirkelig gravferd i rammen av Den norske kirke. Dette er vesentlig høyere enn medlemsprosenten på 79. Flere faktorer kan spille inn her. At en større andel av dem som dør er medlem av Den norske kirke, sammenlignet med befolkningsgjennomsnittet; at begravelser i større grad enn andre ritualer er tradisjonsbundne eller noe folk i mindre grad ønsker å gi en mer individuell eller alternativ utforming; at Den norske kirke har et velkjent og velprøvd tilbud over hele landet, et tilbud som etter alt å dømme oppfattes å ha god kvalitet, jfr. Difis innbyggerundersøkelse med data fra 2009 (DIFI rapp 2010:01: Innbyggerundersøkelsen s 34).

For de kirkelige vigslene ser det i første omgang ut til å være en klar nedgang, fra 44,9 til 42,8 prosent. Det totale antallet kirkelige vigslere gikk også ned med 6,8 prosentpoeng til 10530. Men det er komplisert å få et godt bilde av vigslene, noe som er tydelig når man leser framstillinger av kirkestatistikken. Problemet henger sammen med at vigslere foretas både av Den norske kirke, norske offentlige myndigheter ("borgerlig vigsel"), av Human-Etisk Forbund, andre (religiøse) tros- og livssynssamfunn, og i utlandet. I utlandet foretas det både kirkelige og borgerlige vigslere. "Vigselsprosenten" på 42,8 framkommer ved å regne ut vigslere foretatt i Norge i Den norske kirkes menigheter, i prosent av alle vigslene. Et annet og mer fullstendig bilde av vigslene kan man få ved å sette dem opp som i tabell 3.

TABELL 3 VIGSELSTYPE OG ANTALL

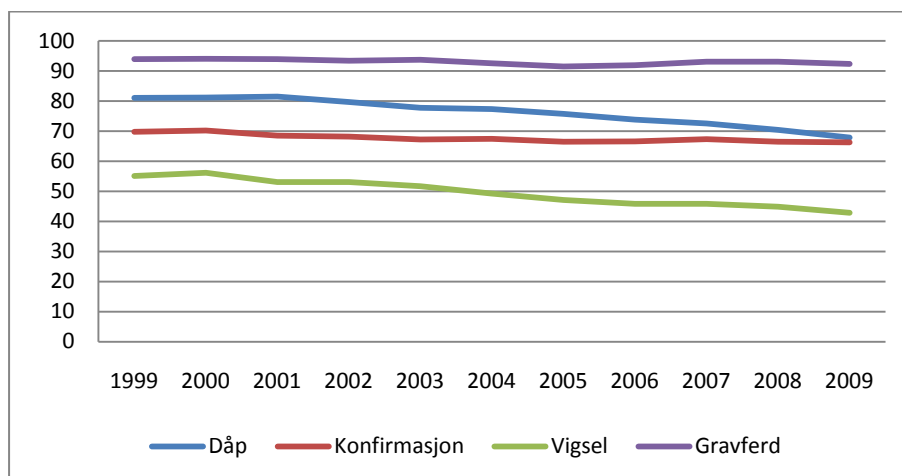
Vigselstype	Antall
Kirkelig, Norge	10 530
Kirkelig, utlandet	1 084
Borgerlig, Norge	7 937
Borgerlig, utlandet	3 720
Human-Etisk Forbund	686
Andre (religiøse) tros- og livssynssamfunn	625
I alt	24 582
<i>Kilder: SSB og Sjømannskirken</i>	

Vigslene i Den norske kirke utgjør 57 prosent av summen av kirkelige og borgerlige vigslar på "fastlandet"; av utenlandsvigslene er omtrent tre fjerdedeler borgerlige og én fjerdedel kirkelig. Av vigslar i andre tros- og livssynssamfunn utføres ca. halvparten i regi av Human-Etisk Forbund, den andre halvparten av religiøse tros- og livssynssamfunn, for det aller meste kristne. Av det totale antall vigslar, hjemme og ute, borgerlige, kirkelige eller i tros- og livssynssamfunn med vigslsrett, utgjør Den norske kirkes andel altså 47 prosent. På den andre siden er det ingen tvil om at kirkelige vigslar går ned, den prosentandelen vi nå regner på 42,8 var i år 2000 på 56,1, og utenlandsvigslene endrer ikke grunnleggende på dette. Det har vært en nedgang, som er større enn nedgangen på gudstjenestefeltet.

Dette kan skyldes flere forhold. Dels er det ikke urimelig å tenke seg at det er en spenning mellom folks livserfaringer og deres forestillinger om kirkens holdninger og ideologi, og problemstillinger rundt andre (og tredje) gangs ekteskapsinngåelse. Ved omtrent 28 prosent av vigslene har en eller begge parter vært gift før. De relativt lave tallene for kirkelig vigsel kan nok også forstås ut fra at flertallet av giftermål inngås i den alderen (30-årene) der det også er lavest oppslutning om kristen religion og lavest kirkemedlemskap. Samtidig er det interessant å diskutere hvordan en kan forstå det faktum at en viss del av medlemmene åpenbart gifter seg uten kirkelig medvirkning, men likevel døper barna sine som også senere blir kirkelig konfirmert, og ber om kirkelig begravelse for sine gamle.

De fleste variasjonene mellom bispedømmene gjelder dåp, og kan forklaras med at dette ofte finner sted på foreldrenes opprinnelige hjemsted. I Oslo kommer det i tillegg at en stor del av befolkningen ikke er medlemmer av Den norske kirke, dette gir Oslo et særlig lavt dåpstall. For vigslar gjør også lokaltilknytning seg gjeldende, i tillegg til at enkelte kirker (bygninger) som kjent er særlig populære for bryllup (fig 13).

FIGUR 13 OPPSLUTNING OM KIRKELIGE HANDLINGER. ANDEL AV ALLE FØDTE, 14-ÅRINGER, INNGÅTTE EKTESKAP, DØDE (PROSENT)

Ser vi på hele befolkningen så synker altså andelen av fødte som døpes i Den norske kirke, og likedan andelen ekteskap som inngås i Den norske kirke. Derimot holder andelen døde som begravnes i Den norske kirke stand, og det samme gjør i ganske stor grad også andelen av 14-åringer som konfirmeres i Den norske kirke. Særlig det siste er bemerkelsesverdig, fordi det ikke minst på dette punktet fins et godt utbygd, veletablert og velkjent tilbud i regi av Human-Etisk Forbund.

3. KIRKENS OMSORGSTJENESTE

Den norske kirke fikk ny Plan for diakoni fra 1. januar 2008; der var diakoni definert som inkluderende fellesskap, nestekjærlighet, kamp for rettferdighet og vern om skaperverket. I den nye planen var diakoniens fokus på mennesker i utsatte livssituasjoner ("mennesker i nød") tonet ned, men dette er allikevel til stede i planen. Innsamling av data om diakoni startet i 2005 og kirkestatistikkens rubrikker for diakoni er preget av det eldre fokuset. Det eneste det spørres konkret om er samlivsgrupper, sorggrupper og eldretreff. I tillegg har menighetene hatt anledning til å krysse av for "andre tilbud" og til å beskrive med egne ord hva disse består i. Her kan man også se at fokus i overveiende grad er på tiltak for mennesker i utsatte livssituasjoner, som vi skal komme tilbake til nedenfor. I rapporteringen av diakonien i menighetene er materialet lite omfattende, og holder ikke særlig høy kvalitet. Det kan avspeile at det ikke har vært lagt så stor energi i å utvikle innsamlingsvektøyet på dette punktet, eller på å arbeide analytisk med det innsamlede materialet.

Vi tar utgangspunkt i tall fra 2005, 2006 og 2009, og kan da observere en endring som i tabell 4.

TABELL 4 DIAKONALE TILBUD 2005 – 2009 (ANTALL)

	2005	2006	2009
Antall menigheter som har samlivsgrupper	142	108	83
Antall samlivsgrupper i alt	128	125	93
Antall menigheter som har sorggrupper	339	282	314
Antall sorggrupper i alt	280	256	589
Antall menigheter som har eldretreff	703	676	691
Andre diakonale tilbud	-	680 ca	723

Når det gjelder profilen på disse tiltakene så er de jo gitt av spørsmålsstillingen for de tre første punktene – samlivsgrupper, sorggrupper og eldretreff. Det var 528 (42 prosent) av menighetene som ikke rapporterte om andre diakonale tilbud; av disse var det 257 (20 prosent) av menighetene som ikke rapporterte diakonale tilbud i det hele tatt.

Det er åpenbart eldretreff som står sterkest av diakonale tiltak som er rapportert, dette er en virksomhetsform som menighetene gjentar flere ganger i året, og som finnes i godt over halvparten av menighetene. Treff for eldre ser ut til å holde seg i omfang, og det er rimelig å forstå som videreføring av en tradisjonsrik virksomhet i menighetene. Sorggrupper

holder seg også godt i omfang; her er det i tillegg slik at en stor del av volumet og økningen kommer fra Stavanger bispedømme, som har 163 sorggrupper fordelt på 38 menigheter. Dette skyldes sannsynligvis at bispedømmet har gjort et målrettet arbeid for å få etablert slike grupper. Men selv uten denne faktoren har det vært en tydelig økning i antallet sorggrupper, på den måten at menigheter med slike grupper har økt antallet sorggrupper. For samlivsgrupper ser virksomheten derimot ut til å gå ned, både i antall menigheter som tilbyr dette, og i antall grupper.

Hvis vi altså foreløpig ser bort fra kategorien "andre tilbud", så ser vi konturene av en nedgang for det samlivsrettede arbeidet, og kontinuitet eller vekst for tilbudet rettet mot etterlatte og eldre. Når det gjelder etterlatte og eldre kan det være rimelig å se dette arbeidet på bakgrunn av statistikken for gravferder, som er gjengitt ovenfor, som viser en meget høy og stabil kirkelig dekning og dermed en tilsvarende kontaktflate mellom kirken og mange brukere. Dessuten også det forhold at eldre mennesker har høyere religiøs tro, kirkemedlemskap, aktivitet og dermed tilknytning til kirken. Mennesker i målgruppen for samlivstilbudet må derimot antas å være en god del yngre, kanskje 30 – 55 år, og disse har lavere kirkelig tilknytning osv enn de eldre og mange av de etterlatte. Vi har nevnt denne problemstillingen ovenfor i forbindelse med den lave og fallende bruken av kirkelig ekteskapsinngåelse, og man kan tenke seg at en beslektet mekanisme gjør seg gjeldende når det gjelder å bruke kirkelige samlivsgrupper. I tillegg kan de to praksisene påvirke hverandre gjensidig; jo færre personer som kommer i kontakt med kirken i forbindelse med vigsel, desto færre vil være tilbøyelige til å vende seg til det kirkelige tilbudet når de ønsker eller har behov for samlivsgruppe. Videre har det offentlige, i regi av BUF-etat, iverksatt en storstilt satsning på samlivskurs og samlivsgrupper de senere årene. Samtidig er det viktig å få fram at noen menigheter har gjort en pionerinnsetning ved å drive noen av samlivsgruppene som grupper for mennesker som har opplevd samlivsbrudd, og dette har også skjedd i regi av Kirkens familierådgivning. (Grupper etter samlivsbrudd kan også være rapportert under sorggrupper). Noen menigheter har ført opp PREP-kurs (en type samlivsforberedende kurs) under andre tilbud, som noe annet enn samlivsgrupper.

Dersom vi videre ser på den siste kategorien i rapportskjemaet, nemlig "andre tilbud", får vi et nyansert bilde av virksomhet og tilbud i menighetene, som disse kategoriserer som diakonale. Det er 58 prosent av menighetene som har svart at de har andre diakonale tilbud, og alle disse har fylt ut det åpne feltet med informasjon om hva tilbudene består

i. Forrige gang dette ble rapportert var i Kirkerådets tilstandsrapport for 2006, og det er neppe grunnleggende endringer i profilen på tilbudene siden den gangen: Tradisjonsrike tiltak som institusjonsbesøk, andakter og besøkstjeneste, og nyere ting som turgrupper, babysang og dans. Det er imidlertid viktig å få fram at de 723 innførslene under dette punktet omfatter en meget stor variasjon og bredde, som viser både kreativitet og lokalt engasjement hos menighetene. Følgende kategorisering kan antyde noe av bredden:

1. Betjening av helse- og omsorgsinstitusjoner i lokalsamfunnet, inkludert institusjoner for funksjonshemmede og psykisk utviklingshemmede. Denne betjeningen omfatter andakter, men også miljøskapende arrangementer og sosialt samvær.
2. Miljøarrangementer og motivasjonsarrangementer for ansatte og frivillige i menigheten
3. Samlinger (utenom sorggruppene) for bestemte målgrupper, som ofte må oppfattes som utsatte: Mennesker med psykiske lidelser, mennesker med angst, ensomme/enslige, innvandrere, innvandrerkvinner, samlinger for etterlatte og bestemte grupper eldre som ikke kommer inn under de to foregående kategoriene i rapportskjemaet. Mange tilbud på julaften.
4. Ulike typer sjelesorgsamtaler, sjelesorggrupper, sorgsamtaler, besøkstjeneste i hjemmene, herunder soknebud (nattverd i hjemmet for en eller noen få personer), forbønn og salving av syke.
5. Blomsterhilsener til runde fødselsdager og til etterlatte etter en viss tid
6. Turer og utflukter, ofte med temaer eller bestemte målgrupper, ofte med kirkebesøk eller pilegrimstilknytning – og utstrakt tilbud om kirkeskyss
7. Åpne lavterskeltilbud, enkle måltider, nattåpen kirke, kafé og mulighet for lystenning.

Det er sangkveld i fengselet, fisketur med innvandrere, gatefest, kvinneforum, matutdeling, fot- og hårpleie, dugnad på kirkegården, lystenning etter ulykker med mer.

Som antydnet ovenfor har Stavanger bispedømme svært mange sorggrupper. Det er også andre variasjoner mellom bispedømmene når det gjelder rapporterte tilbud. Det er riktignok viktig å være oppmerksom på hva det er som er de rapporterte enhetene: Enheten er *en virksomhet eller aktivitet*. Hver enhet (virksomhet) skjer flere ganger i løpet av året, uten at det er oppgitt hvor mange (f eks sorggruppe), og hver virksomhet har flere deltakere. Men hvis vi altså på dette grunnlaget fordeler de

diakonale virksomhetene på bispedømmene, blir bildet som i tabell 5; se også tabell 13 i Appendiks.

TABELL 5 DIAKONALE TILBUD I BISPEDØMMER (ANTALL; GJENNOMSNITT PR. SOKN OG TOTAL)

Bispedømme, og antall sokn	Diakonale tilbud pr sokn	Antall diakonale tilbud
1 Oslo 72	2,68	193
2 Borg 116	1,98	230
3 Hamar 158	1,19	189
4 Tunsberg 110	1,86	205
5 Agder ogTelemark 141	1,62	229
6 Stavanger 91	3,29	300
7 Bjørgvin 181	1,31	238
8 Møre 99	1,17	116
9 Nidaros 131	1,58	207
10 Sør-Hålogaland 88	1,35	119
11 Nord-Hålogaland 63	1,11	70
Total 1250	1,67	2096

Denne oversikten viser at Stavanger og Oslo har flest diakonale virksomheter pr menighet. Sammen med andre tall i statistikken tyder dette på at tallene langt på vei reflekterer den praktiske virkeligheten, selv om det er antallet virksomheter som vises, og ikke det totale omfanget. At disse to bispedømmene ser ut til å ha flest diakonale tilbud må selvsagt sees i sammenheng med at disse bispedømmene også hadde 54 av de 220 diakonene som er ansatt i Den norske kirke. De hadde med andre ord 25 prosent av diakonene til 13 prosent av sognene, altså en bedre diakondekning enn gjennomsnittet.

Til sammen viser dette først og fremst at menighetenes arbeid har stor bredde, og at det har et tydelig diakonalt preg. På grunn av svakhetene ved dokumentasjonen som er omtalt ovenfor er det likevel ikke helt enkelt å vurdere tilstanden på diakonifeltet. 20 prosent av menighetene har ikke rapportert diakonale tilbud, og 42 prosent har ikke rapportert tilbud utover de faste svaralternativene (samlivsgrupper, sorggrupper, eldretreff). Det kan riktignok tenkes at noen menigheter samarbeider med andre om diakoni uten at dette er kommet fram i årsstatistikken deres, men dette er bare en spekulasjon. Slik Plan for diakoni forestiller seg menighetens virksomhet, virker det underlig at menigheter skulle

være uten noe å rapportere under diakoni (jfr Plan for diakoni 2008 s 15). Men her må man også ta med i betraktning problemet med hvordan en avgrensner og definerer tiltak som diakoni. Statistikken sier strengt tatt bare at det i disse menighetene antakelig ikke forekommer tiltak iverksatt av menigheten, og som rapportskriverne forstår som diakoni. Det kan lett tenkes at både frivillige, ansatte og grupper i menighetene har utført diakonale handlinger, og at det fins diakonal virksomhet i menighetene, men at dette "ikke når opp på radaren" når rapporten skal skrives. Eksempelvis har noen menigheter ført opp sorgsamtaler under andre diakonale tilbud, men sorgsamtaler (diakonens eller prestens samtale med de etterlatte i forbindelse med begravelsen) forekommer jo i alle menigheter. Diakonalt arbeid utføres også tradisjonelt av kristne organisasjoner med virksomhet i sognet, uten at dette rapporteres av menigheten.

Både diakoni og rapportering om diakoni kan henge sammen med kompetanse og prioritering i menigheten. Det er grunn til å tro at menigheter som har ansatt en diakon både har et visst omfang på diakonalt arbeid, og god kvalitet på rapporteringen. Det samme er trolig tilfelle med menigheter som har andre ansatte med en tydelig diakonal interesse, ofte en prest, eller en diakoniarbeider. I dag finnes det bare 220 diakoner i Den norske kirke (uendret siden 1999) og 56 andre diakonistillinger. Det er til sammenligning 1382 prestestillinger i menighetene, og det er opprettet 268 stillinger til nå gjennom trosopplæringsreformen, hel- og deltid. Det er all grunn til å tro at et større antall diakoner ville profesjonalisere og vitalisere feltet. Det er også grunn til å tro at noe av variasjonen som kommer fram i denne rapporten henger sammen med dekningen av diakonstillinger. Det er allerede nevnt ovenfor at de bispedømmene som har størst diakonal aktivitet også har best dekning av diakoner (Stavanger og Oslo har 25 prosent av diakonene på 13 prosent av soknene). Diakonbemanning synes også å være et byfenomen – 75 prosent av diakonene er ansatt i kommuner med over 11 000 innbyggere.

Det er samtidig viktig å legge merke til at diakoni er et felt der den norske kirke er særlig avhengig av frivillige. Det panoramaet av aktiviteter som avspeiler seg i rapporteringen ovenfor, er i mange tilfeller fylt godt opp med frivillige. Rapporteringen viser at det er hele 18 000 frivillige involvert i dette arbeidet (sammenlignet med barne- og ungdomsarbeid 21 000). Men mange av tilbudene og arrangementene i diakonisektoren er stadig avhengig av ansatte med fagutdanning for å bli utført. Diakoner og prester holder sorgsamtaler, foretar sognebud, og leder i all hovedsak

gruppene for sørgende og samlivsgruppene. Heller enn å tenke på diakonien som kirkens "frivillig sektor" så er det slik at det meste av kirkens brukerrettede virksomhet utføres i et samarbeid mellom ansatte/profesjonelle og frivillige.

Årsstatistikken handler om arbeid som skjer i regi av menighetene i Den norske kirke og inneholder derfor naturlig nok ikke noe om den såkalte institusjonsdiakonien. Her utføres det som kjent et omfattende diakonalt arbeid av diakoner og andre ansatte i institusjoner som sykehus, sykehjem, rusinstitusjoner etc. Brukerne i disse institusjonene er målgruppe for diakonalt arbeid i Den norske kirke, og man kan slik sett si at institusjonene gjør en diakonal innsats på vegne av menigheten. Dette er lettest å få øye på der hvor institusjonen har et forholdsvis lokalt inntaksområde.

Oppsummerende yter nok ikke årsstatistikken den diakonale aktivitet i Den norske kirkes menigheter full rettferdighet, der den primært fanger inn ulike former for samtalegrupper og treffpunkter for mennesker i periodevis mer utsatte livssituasjoner. Tradisjonelle og innarbeidede tiltak som eldretreff finnes i stor skala. Samtidig viser tallene også dels at en klar og målrettet satsing som den en har satt inn i Stavanger bispedømme kaster direkte av seg i form av økt aktivitet og økt tilbud befolkningen. De viser også at det er en sammenheng mellom antall besatte diakonstillinger, og rapporterte diakonale tiltak. Selv om diakoni også er et frivillighetens område i Den norske kirke, er det opplagt at den også er avhengig av den profesjonalisering som utdannede og ansatte diakoner representerer. Den åpne rapporteringen forteller om et svært bredt spekter av tiltak og vitner om kreativitet og engasjement i menighetene på dette området. Dessverre gjør rapporteringsformen at det er vanskelig å si noe mer underbygget om omfanget av dette mangfoldige spekteret av aktiviteter.

4. ARBEID FOR BARN OG UNGE – TROSOPPLÆRING

I rapporteringen av tiltak for barn og unge blir det tydelig hvordan ulike virksomheter kan beskrives under ulike overskrifter, noe som også avspeiler Den norske kirkes måte å utforme sin virksomhet på. I gudstjenestekapitlet gikk det fram at familie- og barnegudstjenester er den hyppigst besøkte gudstjenesteformen, tett fulgt av konfirmasjonsgudstjenester og gudstjenester for skolebarn. Legger man til besøket ved gudstjenester for barnehagebarn og ungdom, så ser vi at godt over 40 prosent av gudstjenestebesøket finner sted på gudstjenester som på en eller annen måte har barn og ungdom i fokus. Materiale fra Trosopplæringsreformen tyder på at gudstjeneste i stigende grad inngår som del av barne- og ungdomsarbeidet, ofte ved at deltakerne både forbereder og deltar i gjennomføringen av gudstjenesten. Og Den norske kirkes absolutt største arbeid for ungdom er gjennomføringen av konfirmasjonstiden og selve konfirmasjonen, i 2009 deltok nær 42 000 ungdommer i denne. Virksomhet med og for barn og unge tar også stor plass innenfor både diakonien og kulturdelen; kor for barn og unge hadde for eksempel nærmere tretti tusen medlemmer, om lag ett kor i hver menighet, og utgjør dermed en vesentlig del av korvirksomheten for barn og unge i Norge. Og i tillegg betrakter kirken betrakter den formidlingen til foreldrene som skjer i forbindelse med dåpen, blant annet i dåpssamtalen, som trosopplæring.

Årsmeldingsskjemaet for 2009 har ut over det ovennevnte ikke mange rubrikker for barne- og ungdomsarbeid. Blant de virksomhetene som rapporteres spesielt, er utdelingen av fireårsbok, som tok til på 70-tallet og nå gjennomføres i de fleste menighetene i landet. Siden registreringen begynte i 2005 har om lag 60 prosent av de dømte mottatt boken, flest i Møre og færrest i Oslo (tabell 6, tabell 14 og 15 i Appendiks).

TABELL 6 UTDELING AV 4-ÅRSBOK 2009. MENIGHETER OG BARN (ANTALL OG PROSENT)

Bispedømme	Antall menigheter som har delt ut 4-årsbok	Antall barn som har fått 4-årsbok	Andel som har fått av antall døpte 4 år tidligere
1 Oslo	139	1 545	33.8
2 Borg	170	2 274	45.6
3 Hamar	116	2 112	62.7
4 Tunsberg	146	1 954	48.1
5 Agder og Telemark	94	2 223	57.5
6 Stavanger	129	2 753	64.8
7 Bjørgvin	58	3 680	60.9
8 Møre	71	1 978	70.4
9 Nidaros	90	2 502	59.2
10 Sør-Hålogaland	84	1 345	54.4
11 Nord-Hålogaland	107	1 233	51.9
Totalt	1 204	23 599	54.9

Menighetene melder også tilbake om utdeling av bibel eller nytestamente til barn/unge, om dåpsskole/søndagsskole, og om "andre opplærings- og diakonale tilbud" inndelt etter aldersgrupper. Delvis rapporteres antall deltakere i tilbudene, men noe rapporteres bare som antall tilbud. Som tabellene viser har utdelingen av nytestamente/bibel stor oppslutning, nesten på nivå med fireårsboken (tabell 7). De øvrige tiltakene har beskjeden dekning og forekommer i mindre enn halvparten av menighetene.

TABELL 7 ANTALL BIBLER/NYTESTAMENTER

	2007	2008	2009
Antall menigheter som har delt ut Bibel	813	874	863
Antall bibler delt ut	24853	29357	27943

Det er allikevel vanskelig å oppsummere arbeidet for barn og unge på dette grunnlaget. Det kan se ut som såkalt kontinuerlige tiltak rettet mot avgrensede aldersgrupper har lav utbredelse og dekning. På den andre siden har dåpssamtaler, dåp, konfirmasjonsforberedelse og konfirmasjon meget stor utbredelse, og det samme kan i noen grad sies om utdelingen av fireårsbok og bibel/nytestamente. Men det er andre forhold som også gjør feltet lite oversiktlig: det er fremdeles mange tiltak for barn og unge som har stor relevans for kirkens religiøse sosialisering, men som drives i

regi av andre kristne barne- og ungdomsorganisasjoner. Og ikke minst er Trosopplæringsreformen (TOR) i 2009 ferdig med sin forsøks- og utviklingsfase og innføres nå gradvis i hele Den norske kirke. Det er all grunn til å regne med at tiltak innen trosopplæringsreformen også er tatt med i menighetenes rapporteringer til kirkelig årsstatistikk, og at trosopplæringstiltakene i reformen utgjør en vesentlig del av de tiltakene som er rapportert i årsmeldingene. Det stemmer godt med at 52 prosent av kirkens 1285 menigheter til nå er inkludert i reformens aktiviteter. Det trengs likevel ytterligere rapporteringer fra reformen dersom årsstatistikken skal kunne gi dekkende kunnskap om og forståelse av feltet barne- og ungdomsarbeid i kirken.

Trosopplæringsreformen driver også selv en omfattende rapportering av aktiviteten sin, denne viser at noe over halvparten av de dømte mellom 0 og 18 år bor i menigheter som i 2009 har tilbud fra reformens aktiviteter – 671 000 personer. Dersom man tar utgangspunkt i den rapporterte oppslutningsprosenten (35,9 prosent), så kunne det bety at 240 000 barn og unge har deltatt i tiltak drevet under reformen. Men dette tallet er for høyt fordi ikke alle menighetene har tilbud til alle aldersgruppene, og det er dessuten forbundet med usikkerhet på grunn av den metoden som brukes for å beregne oppslutningen om de enkelte tiltakene, slik den beskrives i evalueringen av forsøksfasen (se Hauglin m fl 2008). TOR publiserer årlig rapporter fra prosjekter og tiltak, disse rapportene kan finnes på <http://www.kirken.no/storstavalt/prosjekt/?event=search>.

5. DEN NORSKE KIRKE SOM KULTURAKTØR OG KULTURARENA

I 2005 ble Kulturmelding for Den norske kirke, "Kunsten å være kirke", lagt fram. Samme år ga Kirkemøtet for Den norske kirke positiv tilslutning til meldingen, og fremmet en rekke forslag og målsettinger for videre oppfølging. På kirkemøtet i 2008 ble satsning på kirkemusikk og kultur vedtatt som ett av fem områder i kirkens visjonsdokument for 2009 – 2014. I tidsrommet 2009 – 2010 er det blitt ansatt kulturrådgiver i Kirkerådet samt en kulturrådgiver i hvert bispedømme, og i 2009 fikk KIFO i oppdrag fra Kirkerådet å foreta en undersøkelse for å gi en oversikt over bredden av kulturtilbud som finnes i Den norske kirke i dag, og drøfte kulturaktivitetenes funksjon. Dette arbeidet er publisert i en egen rapport ("Kultur i kirken", KIFO notat 1/2010).

Ved rapportering av kulturaktiviteter er det viktig å være klar over at disse vanskelig kan avgrenses eller kategoriseres helt entydig. Vår rapportering er langt på vei begrenset til kultur i form av egne arrangementer, men det er opplagt at disse bare utgjør en del av den kulturelle aktiviteten i kirken. En gudstjeneste er jo alltid samtidig en kulturhendelse, vanligvis med minst én profesjonell musiker som medvirkende (organist/kantor), gjerne flere. Korene driver utstrakt musikalsk opplæring, deltar i gudstjenester og arrangementer og holder egne konserter. Musikalske eller andre kulturelle innslag som opplesing eller lignende er vanlig i gravferder, vigslar og konfirmasjoner. Videre er Den norske kirkes menigheter i tillegg til å være arbeidsplass for profesjonelle, ofte også en vital del av den lokale amatørkulturen. Dette komplekse bildet av kulturlivet i den lokale kirken gir årsstatistikken et bilde av gjennom det feltet i skjemaet der rapportørene kan skrive inn arrangementstype med egne ord (se nedenfor). Her rapporteres altså i hovedsak egne kulturarrangementer og virksomheter, men kirken er samtidig kulturutøvende i store deler av sin virksomhet generelt.

I 2009 var det i alt 1 391 963 deltakere på 10 970 konserter og andre kulturarrangementer i kirkene. Det gir et gjennomsnittlig frammøte på 127 personer. Tallet er høyt, omtrent på samme nivå som det samlede frammøtet på Rikskonsertene på ett år (1 298 824), en del mindre enn publikumstallet i eliteserien i fotball (2 151 825), og på nivå med gudstjenestene utenom søn- og helligdag (1 257 908). En spørreundersøkelse om lokalt kulturliv fra 2008 viser at kirkene er den nest mest brukte, og den mest voksende kulturarenaen i lokalsamfunnene i Norge (gjengitt i KIFO notat 1 – 2010).

De innrapporterte tallene på deltakere ved kulturarrangementer i Den norske kirke er vesentlig høyere enn tidligere år, men mye av denne økningen i tallene skyldes mest sannsynlig at flere typer kulturdata samles inn. For første gang spørres det i år etter fram møtte på andre kulturarrangementer, og etter (antall konserter og) fram møtte på arrangementer der menigheten ikke er arrangør, men leier ut kirken til andre arrangører (tabell 8).

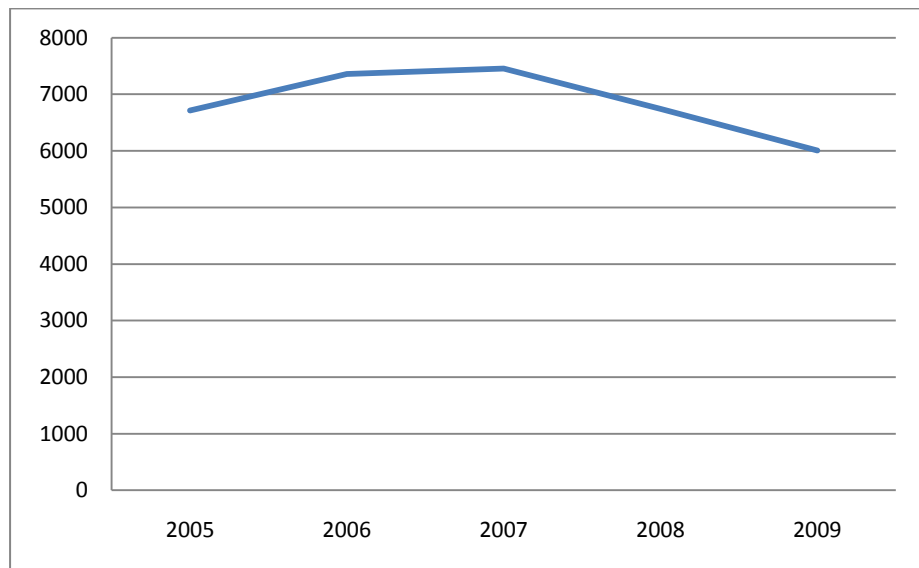
TABELL 8 KONSERTER OG DELTAKERE. (ANTALL)

	2005	2006	2007	2008	2009
Konserter i regi av men., antall	6 712	7 361*	7 454	6 740	6 008
Deltakere	839 987	788 290	751 033	849 359	638 883
Konserter i regi av andre	-	-	-	-	3 120
Deltakere					551 462
Andre kult arr i regi av menigh	1 018	1 179	-	1 506	1 329
Deltakere					117 676
Andre kult arr i regi av andre	-	-	-	-	513
Deltakere					83 942

*Det er sprikende opplysninger om dette tallet fra 2006, alt. er 6172

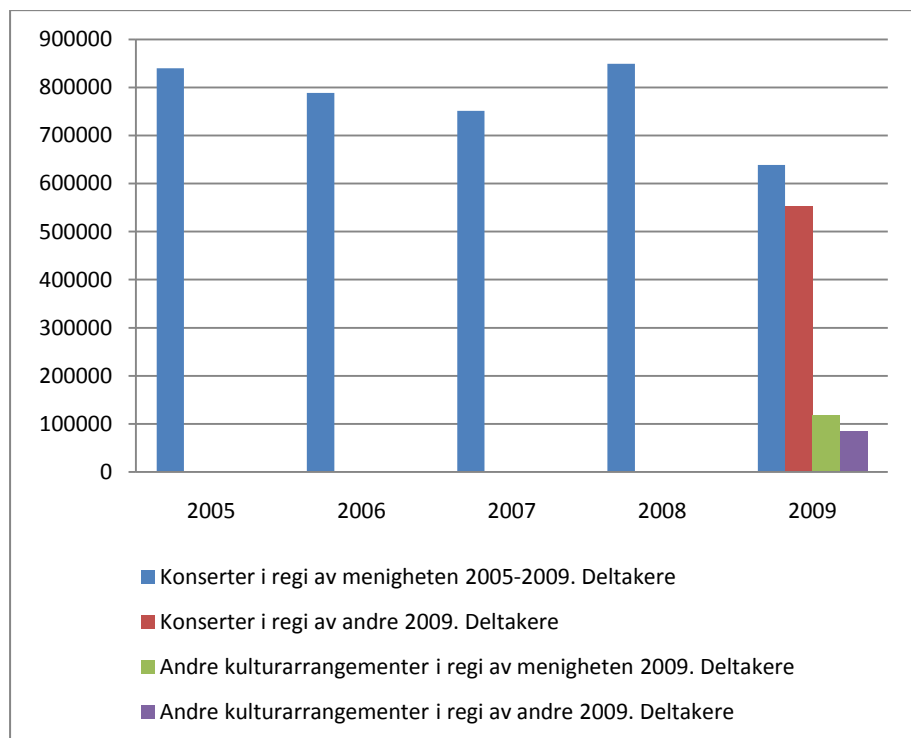
Dette databildet er det ikke enkelt å tolke. På den ene siden dokumenteres det at et stort og økende antall mennesker deltar på kulturarrangementer i kirkene. På den andre siden har det rapporterte antallet besøkende på menighetenes egne konsertarrangementer gått ganske mye ned (fig 15). Dette kan delvis være en effekt av endringen i spørreskjemaet. I 2008 og tidligere var det bare én rubrikk for deltakertall, i 2009 var det fire. Den opprinnelige rubrikken har hatt nedgang, mens summen av de fire rubrikkene er mye høyere enn den opprinnelige som bare omfattet menighetens egne konserter. Det skyldes vel mest at de tre tilføyde kategoriene er å forstå som nye, med et innhold det ikke var meningen å telle i den opprinnelige. Allikevel er det rimelig å tenke at svarerne har sett på de nye rubrikkene som en differensiering. Dette bekreftes både av tallene slik de framstår, og av stikkprøver til menigheter (fig 16). Verken skillet mellom egne og andres arrangementer, eller mellom konserter og andre kulturarrangementer, er krystallklart.

FIGUR 14 KONSERTER I REGI AV MENIGHETEN 2005 – 2009. (ANTALL)

Det er altså mulig at det kan ha vært en vekst i det kirkelige kulturfeltet, men endringen i rapporteringen gjør dette usikkert. Sikkert er det imidlertid at kulturvirksomheten har et meget stort omfang. Det synes nå viktig å føre videre den innsamlingen av opplysninger som er startet for 2009, slik at det kan lages tidsserier til bruk som grunnlag for å vurdere virksomheten.

FIGUR 15 DELTAKERE VED KULTURARRANGEMENTER 2005 – 2009 (ANTALL)

Det er ikke mulig å lese ut av rapportene hvilke arrangementer og frammøtetall som er knyttet til julefeiringen slik som julekonserter og tilsvarende. Disse har særlig vært gjenstand for diskusjoner og forskning de senere årene. For kartleggingen av kirkens rolle i samfunnet og forskning på denne ville det være av stor verdi å legge til rette for at slike opplysninger kunne innhentes (tabell 16 og 17 i Appendiks).

KOR

Årsstatistikken inneholder opplysninger om korvirksomheten i menighetene. Denne har et betydelig omfang og er av stor betydning for menighetenes gudstjenesteliv, barne- og ungdomsarbeid og annet. Med ca 2000 kor er det i snitt 1,6 kor pr menighet. Samtidig viser erfaringene at kor inngår i mange nettverk i lokalsamfunn, samarbeid med kultur- og musikkoler og driver opplæring. Dessuten er det grunn til å tro at et stort antall kor i lokalsamfunnene står i et fruktbart samarbeidsforhold til menighetene uten at disse er menighetenes kor. Utviklingen i store trekk for den virksomheten som rapporteres inn i årsmeldingene viser jevnt over en nedgang i størrelsesorden 2 – 6 prosent (tabell 9).

TABELL 9 KORVIKSOMHETEN – KOR OG MEDLEMMER. (ANTALL)

	2005	2006	2007	2008	2009
Kor for barn og unge	1 308	1 269	1 203	1 270	1 216
Medlemmer	32 162	30 295	28 783	26 761	26 831
Kor for voksne	847	817	775	806	744
Medlemmer	17 874	17 798	17 006	17 351	16 741

Blant voksne har det vært en økning av korsangere i Oslo, Borg og Nidaros bispedømmer, og nedgang hos de øvrige. Blant barn og ungdom har det vært en viss økning i Nidaros og Bjørgvin (Oversikt over bispedømmene: tabell 18 i Appendiks).

ANDRE KULTURARRANGEMENTER

I årsrapporteringene har menighetene som nevnt mulighet til å gi en stikkordsmessig beskrivelse av andre kulturarrangementer med tanke på profil og innhold. I 2008 var det 502 menigheter som førte inn noe i denne rubrikken, i 2009 var det 420. Hovedinntrykket er at menighetene presenterer et mylder av arrangementer, fra tradisjonelle fenomener som juletefester til mer utradisjonelle ting. Hva som får rapportørene til å klassifisere noe som et kulturarrangement er ikke nærmere undersøkt,

og det er heller ikke presisert i instruksen til rapportskjemaet. Men svært mange av arrangementene ser ut til å inneholde framføringer ("performance"), det vil si opptredener med opplesning, sang, instrumentalmusikk, teater, dans eller lignende. Både rene amatørarrangementer og arrangementer med mer eller mindre innslag av profesjonelle utøvere er representert. Det er dessuten stor grad av blandingsuttrykk, det vil si at arrangementene kan ha en diakonal funksjon, de kan være del av barne- og ungdomsarbeidet, eller har gudstjenesteelementer. Arrangementer rapporteres antakelig som kultur (og ikke noe annet) fordi de oppfattes å ha overvekt av et kulturelt preg, og vi har ikke grunnlag for å anta at disse dobbeltrappetteres. Følgende kategorier kan antydes:

1. "Kirkeakademi"-aktige arrangementer, allmenntilgjengelige foredrag om kulturelle eller politiske emner. Emner for personlig vekst og utvikling – Karsten Isachsen, Per Arne Dahl, Per Anders Nordengen etc
2. Forfatteraftener, Edvard Hoem, Gunnar Danbolt – og forfatterjubileer som Wergeland etc
3. Bispevisitas: Presentasjon av menighetens kulturelle ressurser
4. Pilegrimsaktiviteter, arrangementer med pilegrimstematikk – både kulturminner på/ved rutene og historien(e) oppfattes som kultur
5. Teaterforestillinger (inkl musikkteater, opera) som anses egnet, skrevet for kirkerommet, eller tilrettelagt bibeltekst (Svein Tindberg), liturgisk teater, karneval, klovning og trylling
6. Danseforestillinger, tilrettelagt eller egnet, liturgisk dans
7. Fester med kulturelle innslag til jul, 17. mai etc
8. Salmekvelder, presentasjoner og gjennomganger av forfatterskap eller komponister
9. Kombinasjoner av disse forekommer på flere måter, og helt spesielle gudstjenester eller konserter kategoriseres noen ganger som "annet kulturarrangement"

Mange menigheter eksperimenterer med form innenfor rammen av kirkerommets scenografi og visse gudstjenestelike eller rituelle rammer/elementer. Det utvikles kanskje en egen kulturell sjanger som har bestemte kjennetegn, mye eller ganske mye preget av rommet og tradisjonen. Det kan være kirkemusikk spilt på orgelet, tenning av lys på alteret, at arrangementets regi spiller opp mot rommets scenografi, eller at ulike liturgiske elementer eller utstyr i det liturgiske rommet tas i bruk. Svært få arrangementer er helt uten preg av rammene.

Det kan utvilsomt leses i retning av en større vekt på kulturuttrykk i kirken, kanskje også en kulturalisering av kirken – også sett i lys av vekten

på det estetisk/kunstneriske i selve gudstjenestene. Ideologisk kan det ses som en tilnærming til en religionsform mer preget av erfaring, kropp og sanselighet. Den motsetningen mellom kirke og kultur som tidligere preget deler av norsk kirke- og kristenliv, er det ikke mulig å få øye på i den årlige rapporteringen om virksomheten i Den norske kirkes menigheter. I stedet skjer en tilnærming mellom erfaringen av å oppleve noe i en kirke og erfaringen av (annen) kultur og kulturopplevelser.

6. RESSURSER

ØKONOMI

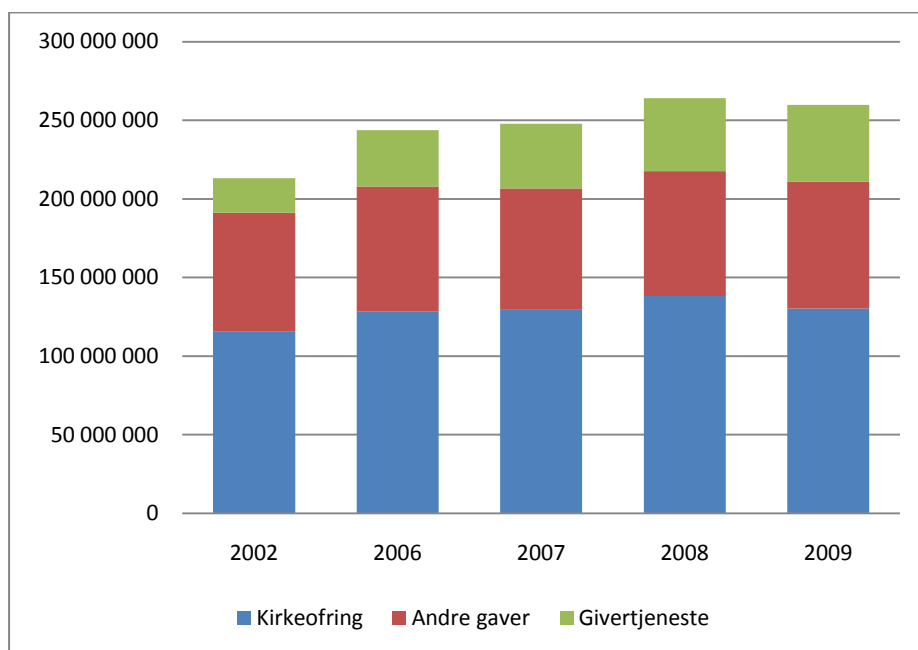
Kirkens økonomi består av tre deler: Statlige bevilgninger, som dekker kirkelig administrasjon og lønn til presteskapet, og kommunale bevilgninger, som går til lokalkirkens drift inkludert øvrige ansatte, kirker og kirkegårder. I tillegg til dette kommer ofringer og gaver. Den største utgiftsposten i de kirkelige budsjettene er lønn til ansatte, nest største post er drift, vedlikehold og bygging av kirker og kirkegårder.

Dersom man tar bort innslaget av ofringer og gaver, finner man det tilskuddet som ytes til kirken over offentlige budsjetter, og dette er det grunnlaget det offentlige bruker til å beregne de ulike tilskuddene til tros- og livssynssamfunn.

I 2009 bevilget kommunene 2 300 mill kr til kirken lokalt til drift, og 667 mill kr til investeringer. Bevilgningen over statsbudsjettet var 1 569 mill kr, dermed var de samlede offentlige utgiftene til driften av Den norske kirke på 3 900 mill kr. De statlige bevilgningene økte med 9 prosent, en del av dette relaterer seg til Trosopplæringsreformen og til gjennomføringen av demokratireformen. Deler av den statlige bevilgningen formidles via kommunene, det gjelder blant annet Trosopplæringsreformen. De statlige utgiftene fordeler seg ellers med 895 mill kr til presteskapet, 622 mill kr til kirkelig administrasjon og andre kirkelige formål (f eks Sjømannskirken, døvekirkene, diakoni og kirkemusikk, Trosopplæringsreformen, KIFO osv), og 53 mill kr til Nidaros domkirkes restaureringsarbeider. Kommunenes overføringer til de kirkelige fellesrådene økte med 5,8 prosent fra 2008 til 2009.

Ofringer og gaver går til prosjekter og tiltak den lokale menigheten ønsker å prioritere, særlig innen diakoni og arbeid for barn og unge, og de bidrar ofte til lønning av medarbeidere. Ofringer og gaver samles også inn til formål utenfor lokalmenigheten, slik som solidaritetsarbeid, misjon og nasjonale tiltak i Norge av ulik karakter. Ofringer og gaver i menighetene har hatt en betydelig vekst i tidsrommet fra 2002 til 2008, på 32 prosent - i dette tidsrommet var prisveksten på 12 prosent, lønnsveksten en god del høyere. Fra 2008 til 2009 har gaveinntektene imidlertid falt ganske tydelig, det skyldes i sin helhet et fall i kirkeofringene på 6 prosent på ett år. Dette fallet er merkbart, selv om det i noen grad må ses i lys av et visst fall i kirkegangen, og en økning i andre gaver og givertjeneste (figur 16, tabell 10).

FIGUR 16 INNTEKTER, INNSAMLING 2002, 2006 – 2009. KRONER

TABELL 10 OFRINGER, ANDRE GAVER/INNSAMLINGER OG GIVERTJENESTE, SUM

	Kirkeofring	Andre gaver	Givertjeneste	Sum i kr
2009	130 354 215	80 657 501	48 885 178	259 896 896
2008	138 213 078	79 515 782	46 449 887	264 178 747
2007	129 837 921	76 916 298	40 999 616	247 753 835

PERSONELL

Det aller meste av ressursene i Den norske kirke går til personalutgifter, det var i alt om lag 7 700 ansatte i ulike stillinger i Den norske kirke i 2009. Av disse var 1381 prester ansatt av bispedømmerådene (kvinneandelen her er jevnt stigende og var i 2009 25,7 prosent). I fellesrådene var det 4048 årsverk (4331 iflg. KA), fordelt på 6316 stillinger – dette var en økning på 2,7 prosent fra 2008 (kvinneandelen her er om lag 55 %). Det var 891 kirkemusikere, 258 diakoner og andre diakoniarbeidere, drøyt 400 kateketer og andre pedagoger, og nærmere 400 andre menighetsarbeidere. Innenfor disse stillingene finnes blant annet de 268 stillingene som så langt er opprettet gjennom Trosopplæringsreformen. De øvrige som er ansatt av fellesrådene arbeider med administrasjon, økonomi, drift og vedlikehold, blant annet alt som har med gravsteder og begravelser å gjøre. Noen menigheter driver også institusjoner, og det er enkelte prester ansatt av de kirkelige fellesrådene (ca 80, derav 63 prestestillinger).

KIFO gjorde i 2008 en studie av rekrutteringssituasjonen for Den norske kirke, denne er presentert i KIFO Notat nr 4 og 6 2009. Her finnes grundige beskrivelser av bemanningssituasjonen i kirken med vekt på presteskaper.

FRIVILLIGHET

Menighetenes årsrapport inneholder fem spørsmål om frivillige medarbeidere, innen henholdsvis gudstjenestearbeid, barne- og ungdomsarbeid, diakoni, komiteer og utvalg, og annet f eks dugnader. Rapporteringen viser at til sammen nær 120 000 personer bidrar med større eller mindre innsats innenfor disse områdene i løpet av året (tabell 11).

TABELL 11 FRIVILLIGE MEDARBEIDERE 2009. ANTALL

Bispedømme	Guds- tjenester	barne- og ungdom sarbeid	diakonalt arbeid	komité- og utvalgs arbeid	annet arbeid (dugnad etc)
1 Oslo	3 261	2 319	2 018	1 969	2 644
2 Borg	2 894	2 058	1 660	1 975	2 115
3 Hamar	2 744	1 101	1 130	1 280	5 178
4 Tunsberg	2 389	1 656	1 500	1 854	2 756
5 Agder og Telemark	3 558	2 977	2 554	2 914	3 822
6 Stavanger	4 618	3 330	2 327	2 422	3 282
7 Bjørgvin	3 698	2 884	2 271	2 363	3 289
8 Møre	1 932	1 316	1 085	1 086	1 561
9 Nidaros	1 894	1 477	2 021	1 551	3 833
10 Sør-Hålogaland	1 751	1 353	1 083	766	1 763
11 Nord-Hålogaland	622	536	680	584	613
Totalt	29 361	21 007	18 329	18 764	30 856

Det kan synes som om den frivillige deltakelsen er omfattende og økende (se tabellene 19 – 20 i Appendiks), selv om det er mange usikkerhetsfaktorer ved dataene. Rapporteringen stiller ingen krav til omfang for å telle med, derfor kan en person som bidrar én gang i uken og en som bidrar én gang i det hele telle like mye. Videre er det mulig at samme person registreres mer enn en gang, dersom man bidrar frivillig til mer enn en aktivitet – om man både er kirkevert og søndagsskolelærer. Registreringen gir allikevel en viss pekepinn om omfanget, og det er mulig å foreta estimer på grunnlag av tallene. Hvis det for eksempel ligger 10

timers innsats i gjennomsnitt bak hver registrering i statistikken, vil det ha samme omfang som 6-700 stillinger. En annen analyse man kan gjøre, er at hver av de kirkelig ansatte med ansvar for å lede virksomhet overfor medlemmene (ca 2 500 av de ansatte) samarbeider med over 40 frivillige i gjennomsnitt i løpet av et år. Frivillighetsdimensjonen i Den norske kirke er viktig for virksomheten, og den er interessant som et uttrykk for hvilken type institusjon eller organisasjon kirken er. Den norske kirke har mange trekk til felles med andre store organisasjoner i sivilsamfunnet, som arbeiderbevegelsen eller idrettsorganisasjonene, og med andre trossamfunn som Baptistkirken eller Den evangelisk-lutherske frikirke. I likhet med alle disse behøver kirken et lokalt frivillig engasjement for å ha legitimitet. Samtidig har kirken lang tradisjon for å la sentrale oppgaver utføres av profesjonelle og lønnede personer, og virksomheten har langt på vei vært regulert gjennom lover. Slik sett likner kirken også på de ulike institusjonene i velferdsstaten, og i forskning på samfunnet i Norge regnes Den norske kirke vanligvis ikke til frivillig sektor, men til det offentlige (jfr DIFI-rapporten 2010, omtalt ovenfor). Kirken lar seg ikke plassere helt entydig i forhold til skillet mellom det frivillige, det offentlige og det private. Men endringene som nå gjøres i kirkeordningen forsterker helt klart de trekkene som gjør kirken i større grad til en del av sivilsamfunnet eller frivillig sektor. Og her er innsatsen fra frivillige i virksomheten viktig.

Drøyt hundre tusen personer aktivisert i kirken må sies å være et høyt tall; Røde Kors i Norge har for eksempel 27 000 frivillige. Forskning tyder på at frivillighet i samfunnet generelt endrer seg fra lange til korte engasjementer, men den viser samtidig at andelen mennesker som gjør en frivillig innsats i det norske samfunnet øker, og at Norge ligger på toppen i Europa. Sannsynligvis skjer det to endringer samtidig: Tradisjonelle organisasjoner mister frivillige og dermed medlemmer i sitt jevne arbeid, men samtidig øker antallet frivillige og deltakere i tilknytning til enkeltstående tiltak eller arrangementer. Det er rimelig å tenke at en slik endring er basert på at organisasjonene har profesjonelle ansatte som leder virksomheten, og at dette gjelder Den norske kirke på linje med andre virksomheter. Dette stemmer for øvrig med rapporteringen fra Trosopplæringsreformen og barne- og ungdomsarbeidet i Den norske kirke, som nettopp viser en overvekt av oppslutning om "tidsbegrensede" tiltak.

Når omfanget av Den norske kirkens frivillighetsinnsats skal vurderes, er det for øvrig viktig å huske det arbeidet som fremdeles utføres av organisasjoner som ikke direkte er en del av kirken, men som det er

rimelig å se i sammenheng med kirkens arbeid. Et eksempel er KFUK-KFUM som omfatter nærmere 50 000 barn og unge og tusenvis av frivillige ledere. Omfanget av disse organisasjonenes arbeid dokumenteres ikke på noen måte som gjør det tilgjengelig for rapportering.

7. MEDLEMMENE I DEN NORSKE KIRKE

Ved utgangen av året 2009 var medlemstallet i Den norske kirken 3 848 841 (tallene er basert på kirkestatistikken til Statistisk Sentralbyrå). Dette er en nedgang på 25 982 medlemmer siden 2008. Medlemstallet i kirken påvirkes av flere forhold, de åpenbare er: At medlemmene får barn hvorav de aller fleste døpes (men alle barn av medlemmer regnes som medlemmer), at medlemmer dør, at noen melder seg ut, og noen melder seg inn (tabell 12).

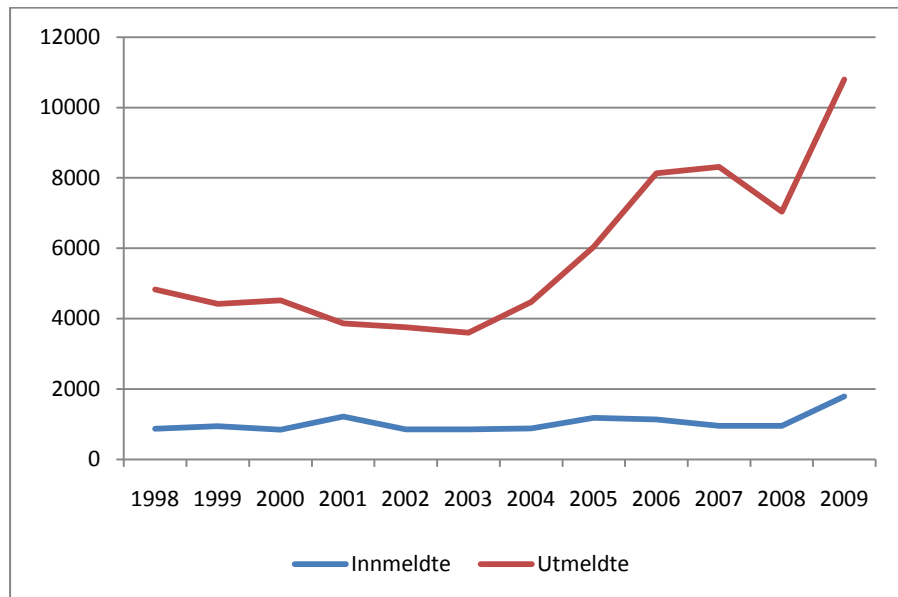
TABELL 12 MEDLEMMER I DEN NORSKE KIRKE PR 1.1.2006 – 1.1.2010

Bispedømme	Medl.pr 1.1.2006	% av bef	Medl.pr 1.1.2007	% av bef	Meld.pr 1.1.2008	% av bef	Medl.pr 1.1.2009	% av bef	Medl.pr 1.1.2010	% av bef
Oslo	494 162	71,0	478 852	67,7	478 524	66,3	478 342	64,7	470 376	66,5
Borg	507 334	84,0	498 891	81,4	501 550	80,5	502 789	79,4	500 737	73,2
Hamar	336 615	90,6	332 361	89,4	331 455	88,9	330 682	88,3	327 752	87,2
Tunsberg	394 453	84,4	387 255	82,1	387 659	81,2	387 802	80,1	384 808	79,1
Agder og Telem.	358 951	83,0	347 291	79,4	347 474	79,2	347 094	78,3	344 526	77,0
Stavanger	341 572	85,9	338 513	83,7	340 208	82,4	341 608	81,2	341 590	81,0
Bjergvin	496 722	88,8	490 818	87,2	491 520	86,4	492 052	85,4	490 145	83,7
Møre	224 340	91,6	221 878	90,4	221 386	89,7	220 913	88,9	220 027	86,4
Nidaros	364 597	90,2	361 458	88,6	362 641	87,8	363 810	87,1	362 413	85,3
Sør-Hålogaland	215 716	91,3	212 115	90,1	210 736	89,7	209 760	89,2	208 110	90,2
Nord-Hålogaland	204 261	90,2	201 574	88,9	200 694	88,4	199 971	87,6	198 357	89,0
Sum	3 938 723	84,9	3 871 006	82,7	3 873 847	81,8	3 874 823	80,7	3 848 841	79,4

Men i tillegg til dette ble det gjennomført en ny opprydding i kirkens medlemsregister i forbindelse med kirkevalget i 2009. Alle som sto i medlemsregisteret fikk tilsendt et valgkort, som også kunne benyttes til å gi tilbakemelding om at man var feiloppført i registeret. Som en følge av dette tiltaket ble om lag 26 000 medlemmer strøket fra registeret. I tillegg ba ca. 5000 om å bli oppført, da de mente seg feilaktig utelatt – til sammen altså en netto strykning fra medlemslistene på drøyt ca. 20 000. Dette tiltaket kan med andre ord forklare en stor del av nedgangen på ca. 26 000 medlemmer i 2009. Virkningen av dette tiltaket ligner også i stor grad på det som skjedde i 2006, da medlemsregisteret ble korrigert bl a mot andre relevante registre over medlemmer i tros- og livssynssamfunn, og 67 000 medlemmer ble strøket. Gjennom disse tiltakene er medlemsregisteret blitt nedjustert med om lag 90 000 medlemmer. Dersom man tar hensyn til dette, som må anses som korrigeringer av medlemsregisteret mer enn utmeldinger og reelle endringer, er medlemstallet temmelig nøyaktig på samme nivå som i 2005 – 06. I de samme årene har netto effekten av utmelding (korrigert for innmelding) vært på mellom fem og ni tusen medlemmer (ca to promille av

medlemsmassen). For året 2009 kan det se ut til at den naturlige tilveksten langt på vei har oppveid virkningen av utmelding (fig 17).

FIGUR 17 INN OG UTMELDTE 1998 – 2009. (ANTALL)

Men selv om medlemstallet i Den norske kirke er stabilt eller har en svak økning, så faller likevel den prosenten som forteller hvor stor andel av befolkningen som er medlemmer. De oppryddingene i registeret som er omtalt ovenfor kan riktignok forklare i overkant av to prosent av dette fallet; medlemstallet i 2005 skulle for eksempel ha vært 83,0 i stedet for 85,3. Allikevel er medlemsprosenten etter denne korrigeringen om lag 79,0, dette er et fall på om lag en prosent i året. Dette skyldes dels utmelding, men den viktigste grunnen til at andelen i befolkningen som er medlemmer i Den norske kirke synker, er nok likevel at befolkningssammensetningen endrer seg. Migrasjon er en viktig del av denne endringen. Oslo peker seg ut ved å være mest preget av utviklingen, noe som går fram av flere kapitler i denne Tilstandsrapporten (tabell 21-24 i Appendiks). Når en synkende andel av befolkningen er medlemmer av Den norske kirke, henger det derfor også sammen med at nye befolkningsgrupper tilhører andre religioner, eller, dersom de tilhører en kristen, protestantisk religionsform, ikke finner det naturlig å melde seg inn i Den norske kirke. Synkende andel medlemmer i Den norske kirke er dermed uttrykk både for en jevn og stabil utmelding, for en religiøs pluralisering av befolkningen i Norge, og for forestillinger om at det er en viss kobling mellom medlemskap i Den norske kirke, og å være norsk.

8. ANNEN RELEVANT LITTERATUR

DIFI-rapport 2010: 14: Innbyggerundersøkelsen, Direktoratet for forvaltning og IKT

KIFO Notat nr 4 2009 Prestemangel? Rekruttering til menighetspreststillinger i Den norske kirke.

KIFO Notat nr 6 2009 I gode og onde dager? Trivsel, belastninger og sluttevalueringer blant menighetsprester i Den norske kirke

KIFO Notat nr 7 2009 Tilstandsrapport for Den norske kirke 2009

KIFO Notat nr 1 2010 Kultur i kirken

Plan for diakoni Den norske kirke, Kirkerådet 2008

Botvar P.K.: Statskirke på lokalplan: Er høringssvarene påvirket av sosiale og kulturelle forhold i kommunene? I Stifoss-Hanssen H. og I. Furseth (red.) Perspektiv nr. 18. Mellom prinsipper og pragmatisme. Analyser av høringen om staten og Den norske kirke. KIFO Perspektiv nr 18, Tapir Akademisk, 2008

Botvar P.K. og U. Schmidt (red): Religion i dagens Norge. Mellom sekularisering og sakralisering. Universitetsforlaget 2010

Hegstad H.: Folkekirke og trosfelleskap. Et kirkesosiologisk og ekklesiologisk grunnproblem belyst gjennom en undersøkelse av tre norske lokalmenigheter, KIFO Perspektiv nr 1, Tapir Akademisk, 1996

Stifoss-Hanssen H.: Seremonienes stilling i dagens samfunn, Tidsskriftet Humanist nr 1 2009

Winsnes O.G.: Mellom kontinuitet og endring: Den norske kirke i det norske samfunnet. I U. Schmidt (red) Endring og tilhørighet. Statskirkespørsmålet i perspektiv. KIFO Perspektiv nr 16, Tapir Akademisk, 2008

Appendiks. Tabeller til Tilstandsrapport 2010 for Den norske kirke

Oversikt appendiks tabeller:

Tabell A 1: Totalt antall gudstjenester og gudstjenestedeltakere 2008 - 2009	ii
Tabell A 2: Antall gudstjenester og gudstjenestedeltakere søn- og helligdager 2008-2009	ii
Tabell A 3: Antall gudstjenester og gudstjenestedeltakere <i>utenom</i> søn- og helligdag 2008-2009	iii
Tabell A 4: Antall gudstjenester med nattverd og nattverddeltakere 2008 - 2009	iii
Tabell A 5: Nattverddeltakelse beregnet som andel av gudstjenestedeltakere søn- og helligdag 2009	iv
Tabell A 6: Andel og antall sokn med lav eller høy gudstjenestedeltakelse og nattverddeltakelse	iv
Tabell A 7: Antall gudstjenester og antall gudstjenestedeltakere julaften 2008 - 2009.....	v
Tabell A 8: Andel og antall deltakere i spesielle gudstjenester av den totale deltakelsen 2009	vi
Tabell A 9: Antall døpte 2007-2009	vi
Tabell A 10: Antall kirkelig konfirmerte 2007-2009	vii
Tabell A 11: Antall kirkelige gravferder 2007-2009.....	vii
Tabell A 12: Antall inngåtte ekteskap etter vigselstype 2006-2009	vii
Tabell A 13: Antall diakonale tilbud 2009	viii
Tabell A 14: Antall og andel barn som har fått 4-årsbok 2008.....	ix
Tabell A 15: Antall og andel barn som har fått 4-årsbok 2007.....	ix
Tabell A 16: Antall konserter og konsertdeltakere, i menighetens regi og i regi av andre 2009	x
Tabell A 17: Antall andre kulturtilbud og deltakere, i menighetens regi og i regi av andre 2009.....	x
Tabell A 18: Antall kor og medlemmer, barn/ungdom og voksne 2009	xi
Tabell A 19: Antall frivillige medarbeidere, ulike områder 2008.....	xii
Tabell A 20: Antall frivillige medarbeidere, ulike områder 2007.....	xiii
Tabell A 21: Antall medlemmer 2009	xiv
Tabell A 22: Andel medlemmer av innbyggertall 2009.....	xiv
Tabell A 23: Antall innmeldte 2009.....	xv
Tabell A 24: Antall utmeldte 2009.....	xv
Tabell A 25: Fra sjømannskirkens årsstatistikk.....	xv

TABELL A 1: TOTALT ANTALL GUDSTJENESTER OG GUDSTJENESTEDELTAkere 2008 - 2009

	Gudstjenester totalt 2008	Gudstjenester totalt 2009	Endr. gudstj % 2008/09	Deltakere 2008	Deltakere 2009	Endr. delt. % 2008/09	Gj.snitt delt 2008	Gj.snitt delt 2009
Oslo	6 889	6773	-1,7	657 977	625 578	-4,9	96	92
Borg	6 488	6650	2,5	629 258	628 219	-0,2	97	94
Hamar	6 401	6332	-1,1	490 493	470 453	-4,0	77	74
Tunsberg	6 212	5994	-3,5	562 292	540 088	-3,9	91	90
Agder og Tele.	7 318	7110	-2,8	738 316	705 488	-4,4	101	99
Stavanger	6 257	6247	-0,2	764 805	758 143	-0,9	122	121
Bjergvin	9 562	9429	-1,4	865 875	850 091	-1,8	91	90
Møre	4 118	4085	-0,8	430 326	437 609	1,7	104	107
Nidaros	5 526	5641	2,1	527 950	537 164	1,7	96	95
Sør-Hålog.	4 253	4146	-2,5	334 485	345 045	3,2	79	83
Nord-Hålog.	4 431	4493	1,4	328 975	333 571	1,4	74	74
Sum	67 455	66 900	-0,8	6 330 752	6 231 449	-1,6	94	93

TABELL A 2: ANTALL GUDSTJENESTER OG GUDSTJENESTEDELTAkere SØN- OG HELLIGDAGER 2008-2009

	Gudstjenester søn- og helligdag 2008	Deltakere 2008	Gjennomsn. deltak. 2008	Gudstjenester søn- og helligdag 2009	Deltakere 2009	Gjennomsn. Deltak. 2009	Endr. delt.% 2008/09
Oslo	4 377	478 561	109	4 320	462 992	107	-3,3
Borg	5 112	506 123	99	5 010	498 912	100	-1,4
Hamar	4 956	387 743	78	4 932	382 465	78	-1,4
Tunsberg	4 763	455 949	96	4 642	442 410	95	-3,0
Agder og Tele.	5 873	613 984	105	5 716	583 764	102	-4,9
Stavanger	4 617	626 163	136	4 562	615 475	134	-1,7
Bjergvin	6 931	703 437	101	6 794	676 655	100	-3,8
Møre	3 401	360 920	106	3 350	357 704	107	-0,9
Nidaros	4 412	416 088	94	4 333	416 721	96	0,2
Sør-Hålog.	3 364	273 572	81	3 251	285 855	88	4,5
Nord-Hålog.	3 142	246 801	79	3 096	251 588	81	1,9
Sum	50 948	5 069 341	100	50 006	4 973 541	99	-1,9

TABELL A 3: ANTALL GUDSTJENESTER OG GUDSTJENESTEDELTAkere UTENOM SØN- OG HELLIGDAG 2008-2009

	Gudstj. utenom søn- og helligdag	Deltakere 2008	Gjennomsn. delt. 2008	Gudstj. utenom søn- og helligdag	Deltakere 2009	Gjennomsn. delt. 2009	Endr. delt.% 2008/09
Oslo	2 512	179 416	71	2 453	162 586	66	-9,4
Borg	1 376	123 135	89	1 640	129 307	79	5,0
Hamar	1 445	102 750	71	1 400	88 988	64	-13,4
Tunsberg	1 449	106 343	73	1 352	97 678	72	-8,1
Agder og Tele.	1 445	124 332	86	1 394	121 724	87	-2,1
Stavanger	1 640	138 642	85	1 685	142 668	85	2,9
Bjergvin	2 631	162 438	62	2 635	173 436	66	6,8
Møre	717	69 406	97	735	79 905	109	15,1
Nidaros	1 114	111 862	100	1 308	120 443	92	7,7
Sør-Hålog.	889	60 913	69	895	59 190	66	-2,8
Nord-Hålog.	1 289	82 174	64	1 397	81 983	59	-0,2
Sum	16 507	1 261 411	76	16 894	1 257 908	74	-0,3

TABELL A 4: ANTALL GUDSTJENESTER MED NATTVERD OG NATTVERDDELTAkere 2008 - 2009

	2008			2009			Endring i % 2008/2009	
	Guds- tjenester	Nattverd- deltakere	Gj.snitt deltakere.	Guds- tjenester	Nattverd- deltakere	Gj.snitt deltakere	Nattverd- gudstj.	Nattverd- deltakere
Bispedømme								
Oslo	3 882	194 749	50	4 013	190 612	47	3,4	-2,1
Borg	2 666	111 001	42	2 928	108 003	37	9,8	-2,7
Hamar	2 399	60 578	25	2 464	62 252	25	2,7	2,8
Tunsberg	2 528	97 116	38	2 916	92 924	32	15,0	-4,3
Agder_ogTele	2 890	144 011	50	2 934	148 476	51	1,5	3,1
Stavanger	2 581	153 996	60	2 517	149 892	60	-2,5	-2,7
Bjergvin	4 220	147 828	35	4 263	148 771	35	1,0	0,6
Møre	1 593	60 413	38	1 675	64 417	38	5,1	6,6
Nidaros	2 092	63 187	30	2 042	61 792	30	-2,4	-2,2
Sør-Hålog	1 824	40 851	22	1 817	39 951	22	-0,4	-2,2
Nord-Hålog	2 104	50 020	24	2 228	51 462	23	5,9	2,9
Sum	28 779	1 123 750	39	29 797	1 118 552	38	3,5	-0,5

TABELL A 5: NATTVERDDELTAKElse BEREgNET SOM ANDEL AV GUDSTJENESTEDELTAkere SØN- OG HELLIGDAG 2009

Bispedømekode	Andel nattverddelt. %
1 Oslo	44
2 Borg	37
3 Hamar	32
4 Tunsberg	34
5 Agder og Telemark	50
6 Stavanger	45
7 Bjørgvin	35
8 Møre	36
9 Nidaros	31
10 Sør-Hålogaland	25
11 Nord-Hålogaland	28
Total	38

TABELL A 6: ANDEL OG ANTALL SOKN MED LAV ELLER HØY GUDSTJENESTEDELTAKElse OG NATTVERDDELTAKElse

Hele landet, prosent

	Lav nattverddeltakelse	Høy nattverddeltakelse
Lav gudstjenestedeltakelse	35 %	9 %
Høy gudstjenestedeltakelse	13 %	42 %

Lav nattverddeltakelse: Under 25 i gjennomsnitt pr nattverd gudstjeneste

Høy nattverddeltakelse: 25 eller flere i gjennomsnitt pr nattverd gudstjeneste

Lav gudstjenestedeltakelse: Under 75 i gjennomsnitt pr gudstjeneste søn- og helligdag

Høy gudstjenestedeltakelse: 75 eller flere i gjennomsnitt pr gudstjeneste søn- og helligdag

Regioner (bispedømmer), antall (prosent). Der det er flere bispedømmer i regionen er det både oppgitt antall sokn i hvert av bispedømmene, og den totale summen.

Prosentandel er andelen sokn i hele regionen.

Oslo (Oslo)

	Lav nattverddeltakelse	Høy nattverddeltakelse
Lav gudstjenestedeltakelse	5 (7%)	19 (28%)
Høy gudstjenestedeltakelse	3 (4%)	42 (61%)

Sentrale Østland utenom Oslo (Borg +Tunsberg)

	Lav nattverddeltakelse	Høy nattverddeltakelse
Lav gudstjenestedeltakelse	18+30=48 (24%)	9+13=22 (11%)
Høy gudstjenestedeltakelse	14+7=21 (10%)	65+45=110 55%)

Indre Østland (Hamar)

	Lav nattverddeltakelse	Høy nattverddeltakelse
Lav gudstjenestedeltakelse	81 (54%)	15 (10%)
Høy gudstjenestedeltakelse	25 (17%)	28 (19%)

Sør-Vestlandet m Telemark (Agder og Telemark+Stavanger)

	Lav nattverddeltakelse	Høy nattverddeltakelse
Lav gudstjenestedeltakelse	36+7=43 (20%)	22+7=29 (14%)
Høy gudstjenestedeltakelse	3+1=4 (2%)	70+68=138 (64%)

Vestlandet for øvrig (Bjørgvin+Møre)

	Lav nattverddeltakelse	Høy nattverddeltakelse
Lav gudstjenestedeltakelse	63+35=98 (40%)	5+3=8 (3%)
Høy gudstjenestedeltakelse	26+14=40 (17%)	63+33=96 (40%)

Trøndelag (Nidaros)

	Lav nattverddeltakelse	Høy nattverddeltakelse
Lav gudstjenestedeltakelse	47 (40%)	8 (7%)
Høy gudstjenestedeltakelse	27 (23%)	36 (31%)

Nord-Norge (Sør-Hålogaland+Nord-Hålogaland)

	Lav nattverddeltakelse	Høy nattverddeltakelse
Lav gudstjenestedeltakelse	46+31=77 (61)	2+3=5 (4%)
Høy gudstjenestedeltakelse	15+9=24 (19%)	16+14=30 (16%)

TABELL A 7: ANTALL GUDSTJENESTER OG ANTALL GUDSTJENESTEDELTAkere JULAFTEN 2008 - 2009

	Julaftengudstjenester 2008			Julaftengudstjenester 2009			Endring 2008/2009 i %	
	Antall gudstj.	Deltakere	Gj.snitt	Antall gudstj.	Deltakere	Gj.snitt	Antall gudstj.	Antall deltakere
Oslo	177	62 430	353	173	60 865	352	-2,3	-2,5
Borg	238	61 942	260	236	57 350	243	-0,8	-7,4
Hamar	221	50 766	230	226	49 284	218	2,2	-2,9
Tunsberg	230	60 381	263	227	53 761	237	-1,3	-11,0
Agder og Tel	247	71 089	288	244	65 682	269	-1,2	-7,6
Stavanger	210	65 107	310	210	62 486	298	0	-4,0
Bjørgvin	304	76 607	252	312	74 126	238	2,6	-3,2
Møre	135	38 213	283	139	37 444	269	3,0	-2,0
Nidaros	202	49 235	244	202	47 918	237	0	-2,7
Sør-Hålog	143	31 463	220	140	29 514	211	-2,1	-6,2
Nord-Hålog	153	27 285	178	149	27 160	182	-2,6	-0,5
Sum	2260	594 518	263	2 258	565 590	250	-0,1	-4,9

TABELL A 8: ANDEL OG ANTALL DELTAKERE I SPEIELLE GUDSTJENESTER AV DEN TOTALE DELTAKELSEN 2009

Type gudstjeneste	Andel i prosent	N	Deltakere
Med skriftemål	0.4	1245	22914
Familiegudstjenester	13.8	1246	860230
Ungdomsgudstjenester	4.0	1244	247766
Barnehagegudstjenester	2.3	1243	144334
Skolegudstjenester	10.0	1245	603729
Konfirmasjonsgudstjenester	13.3	1246	829885
Julaftengudstjenester	9.1	1246	565590
Påskedagsgudstjenester	1.7	1243	106873
Allehelgensdag	1.6	1243	97669
Økumeniske	0.7	1245	44298
Andre	43.1	1250	2708161
Totalt	100	1250	6231449

TABELL A 9: ANTALL DØPTE 2007-2009

	2007	2008	2009
	Døpte	Døpte	Døpte
Oslo	4570	4549	4330
Borg	5107	5047	4889
Hamar	3282	3348	3275
Tunsberg	3864	3899	3784
Agder og Telemark	4006	3899	3884
Stavanger	4398	4519	4479
Bjørgvin	6020	5830	5810
Møre	2845	2829	2751
Nidaros	4151	4130	4135
Sør-Hålogaland	2370	2263	2292
Nord-Hålogaland	2303	2286	2291
Totalt	42916	42599	41920

TABELL A 10: ANTALL KIRKELIG KONFIRMERTE 2007-2009

	2007	2008	2009
	Konfirmerte	Konfirmerte	Konfirmerte
Oslo	3396	3360	3245
Borg	5168	5154	4991
Hamar	3547	3515	3404
Tunsberg	3844	3733	3969
Agder og Telemark	4232	3975	4029
Stavanger	4431	4292	4393
Bjørgvin	6129	5893	6018
Møre	2861	2901	2811
Nidaros	4041	4112	4249
Sør-Hålogaland	2500	2443	2436
Nord-Hålogaland	2323	2277	2340
Totalt	42472	41655	41885

TABELL A 11: ANTALL KIRKELIGE GRAVFERDER 2007-2009

	2007	2008	2009
	Kirkelige gravferder	Kirkelige gravferder	Kirkelige gravferder
Oslo	4689	4549	4389
Borg	4702	4753	4701
Hamar	4040	4185	4191
Tunsberg	4085	4187	4205
Agder og Telemark	3879	3907	3865
Stavanger	2799	2762	2773
Bjørgvin	4582	4610	4454
Møre	2370	2349	2301
Nidaros	3394	3318	3281
Sør-Hålogaland	2300	2305	2170
Nord-Hålogaland	1965	1907	1960
Totalt	38805	38832	38290

TABELL A 12: ANTALL INNGÅTTE EKTESKAP ETTER VIGSELSTYPE 2006-2009

	2006	2007	2008	2009
	Ekteskap	Ekteskap	Ekteskap	Ekteskap
Vigslar i alt	21 721	23 471	25 125	24 582
Statskirken	9 965	10 762	11 301	10 530
Borgerlig	6 930	7 403	8 271	7 937
Trossamfunn utenfor statskirken	885	891	1 186	1 311
Utenlands	3 941	4 415	4 367	4 804

TABELL A 13: ANTALL DIAKONALE TILBUD 2009

Bispedømmekode	Sokn m ekteskapsgrupper	Sokn m sorggrupper	Sokn m eldretreff	Sokn m andre diakonale tilbud
1 Oslo	11	35	59	56
2 Borg	12	35	73	75
3 Hamar	14	31	71	71
4 Tunsberg	7	31	74	61
5 Agder og Telemark	11	33	72	95
6 Stavanger	7	38	60	67
7 Bjørgvin	1	26	79	117
8 Møre	5	22	35	47
9 Nidaros	12	35	82	69
10 Sør-Hålogaland	3	20	54	37
11 Nord- Hålogaland	-	8	32	28
Total	83	314	691	723

Bispedømmekode	Sum ekteskapsgrupper	Sum sorggrupper
1 Oslo	13	65
2 Borg	13	69
3 Hamar	13	34
4 Tunsberg	11	59
5 Agder og Telemark	12	50
6 Stavanger	10	163
7 Bjørgvin	1	41
8 Møre	5	29
9 Nidaros	12	44
10 Sør-Hålogaland	3	25
11 Nord-Hålogaland	-	10
Total	93	589

TABELL A 14: ANTALL OG ANDEL BARN SOM HAR FÅTT 4-ÅRSBOK 2008

Bispedømme	Antall menigheter som har delt ut 4-årsbok	Antall barn som har fått 4-årsbok	Andel barn som har fått 4-års bok i % av antall døpte 4 år tidligere
1 Oslo	69	1640	35.8
2 Borg	114	2470	47.0
3 Hamar	148	2270	65.1
4 Tunsberg	110	2089	52.0
5 Agder og Telemark	139	2431	61.6
6 Stavanger	88	2832	63.1
7 Bjørgvin	174	3963	63.2
8 Møre	98	2302	78.1
9 Nidaros	131	2614	61.3
10 Sør-Hålogaland	83	1470	59.9
11 Nord-Hålogaland	62	1429	61.3
Totalt	1216	25510	57.9

TABELL A 15: ANTALL OG ANDEL BARN SOM HAR FÅTT 4-ÅRSBOK 2007

Bispedømme	Antall menigheter som har delt ut 4-årsbok	Antall barn som har fått 4-årsbok	Andel barn som har fått 4-års bok i % av antall døpte 4 år tidligere
1 Oslo	71	1712	38.8
2 Borg	115	2720	49.9
3 Hamar	149	2492	68.0
4 Tunsberg	110	2045	50.2
5 Agder og Telemark	140	2374	60.7
6 Stavanger	88	2843	64.9
7 Bjørgvin	169	3937	64.0
8 Møre	96	2146	75.6
9 Nidaros	124	2517	60.6
10 Sør-Hålogaland	82	1456	58.9
11 Nord-Hålogaland	59	1263	52.5
Totalt	1203	25505	58.1

TABELL A 16: ANTALL KONSERTER OG KONSERTDELTAKERE, I MENIGHETENS REGI OG I REGI AV ANDRE 2009

Bispedømme	Antall konserter i men regi	Antall deltakere i men regi	Antall kons i regi av andre	Antall delt på kons i regi av andre
1 Oslo	710	75309	403	93712
2 Borg	495	50602	373	61495
3 Hamar	479	45202	294	48314
4 Tunsberg	705	84827	227	36222
5 Agder og Telemark	573	66696	206	40919
6 Stavanger	427	49058	190	44781
7 Bjørgvin	794	68453	417	72435
8 Møre	340	45280	183	33950
9 Nidaros	419	63844	446	63828
10 Sør-Hålogaland	353	36321	229	34472
11 Nord-Hålogaland	713	53291	152	21334
Total	6008	638883	3120	551462

TABELL A 17: ANTALL ANDRE KULTURTLBUD OG DELTAKERE, I MENIGHETENS REGI OG I REGI AV ANDRE 2009

Bispedømme	Antall andre kulturtilbud i men regi	Antall deltakere i andre k-tilbud i men regi	Antall andre kulturtilbud ikke i men-regi	Antall delt på andre kulturtilbud ikke i men-regi
1 Oslo	254	18122	54	8635
2 Borg	97	6579	47	6584
3 Hamar	148	8688	42	4751
4 Tunsberg	121	9088	28	2467
5 Agder og Telemark	134	17067	53	16307
6 Stavanger	143	20657	70	14114
7 Bjørgvin	122	14623	37	3566
8 Møre	55	4917	13	2011
9 Nidaros	153	10165	131	11601
10 Sør-Hålogaland	62	5014	27	12102
11 Nord-Hålogaland	40	2756	11	1804
Total	1329	117676	513	83942

TABELL A 18: ANTALL KOR OG MEDLEMMER, BARN/UNGDOM OG VOKSNE 2009

Bispedømme	Kor, korgrupper for barn og unge, antall grupper	Kor, korgrupper for barn og unge, antall medlemmer	Kor, korgrupper for voksne/familiekor, antall grupper	Kor, korgrupper for voksne/familiekor, antall medlemmer	Antall sokn
1 Oslo	110	2521	82	2275	72
2 Borg	138	2993	86	2115	116
3 Hamar	85	1568	63	1236	156
4 Tunsberg	121	3129	62	1442	110
5 Agder og Telemark	176	4132	95	2246	141
6 Stavanger	124	2978	84	1643	91
7 Bjørgvin	187	4133	108	2254	179
8 Møre	85	1678	52	935	97
9 Nidaros	77	1633	54	1438	130
10 Sør- Hålogaland	71	1348	30	724	86
11 Nord- Hålogaland	42	718	28	433	63
Total	1216	26831	744	16741	1241

TABELL A 19: ANTALL FRIVILLIGE MEDARBEIDERE, ULIKE OMRÅDER 2008

Bispedømme	Frivillige medarbeidere: gudstjenester	Frivillige medarbeidere: barne- og ungdomsarbeid	Frivillige medarbeidere: diakonalt arbeid	Frivillige medarbeidere: komité- og utvalgsarbeid	Frivillige medarbeidere: annet arbeid som dugnads- og annet menighetsarbeid
1 Oslo	2713	2062	1777	1934	2485
2 Borg	2655	1865	1650	1840	2505
3 Hamar	2394	1045	1161	1142	4804
4 Tunsberg	2243	1552	1580	1644	2429
5 Agder og Telemark	3631	2929	2805	2750	3648
6 Stavanger	4303	3582	2288	2384	2972
7 Bjørgvin	3617	2714	1884	2182	3030
8 Møre	1757	1322	1011	941	1576
9 Nidaros	1989	1293	2054	1435	3784
10 Sør-Hålogaland	917	746	685	688	1312
11 Nord-Hålogaland	578	614	450	670	862
Totalt	26797	19724	17345	17610	29407
N	1252	1252	1251	1250	1250

TABELL A 20: ANTALL FRIVILLIGE MEDARBEIDERE, ULIKE OMRÅDER 2007

Bispedømme	Frivillige medarbeidere: gudstjenester	Frivillige medarbeidere: barne- og ungdomsarbeid	Frivillige medarbeidere: diakonalt arbeid	Frivillige medarbeidere: komité- og utvalgsarbeid	Frivillige medarbeidere: annet arbeid som dugnads- og annet menighetsarbeid
1 Oslo	2724	1917	2155	1850	2471
2 Borg	2298	1971	1619	1853	2580
3 Hamar	2067	1080	1173	1107	4703
4 Tunsberg	2241	1597	1466	1820	2663
5 Agder og Telemark	3518	2965	2763	2612	3510
6 Stavanger	4119	3532	2660	2453	2998
7 Bjørgvin	3471	2655	1726	2163	2613
8 Møre	1807	1390	880	992	1816
9 Nidaros	1837	1292	1897	1336	3338
10 Sør-Hålogaland	942	648	737	689	1464
11 Nord-Hålogaland	670	564	434	606	972
Totalt	25694	19611	17510	17481	29128
N	1244	1245	1245	1244	1242

TABELL A 21: ANTALL MEDLEMMER 2009

Bispedømekode	N-sokn	Antall
1 Oslo	71	473396
2 Borg	116	501088
3 Hamar	153	311918
4 Tunsberg	107	381688
5 Agder og Telemark	141	346404
6 Stavanger	87	337761
7 Bjørgvin	181	486965
8 Møre	96	215080
9 Nidaros	131	363134
10 Sør-Hålogaland	88	207975
11 Nord-Hålogaland	63	198268
Total	1234	3823677

TABELL A 22: ANDEL MEDLEMMER AV INNBYGGERTALL 2009

Bispedømme	prosent	N – kommuner (medlemstall/folketall)
1 Oslo	63	3
2 Borg	78	38
3 Hamar	83	48
4 Tunsberg	78	33/34
5 Agder og Telemark	77	48
6 Stavanger	80	26
7 Bjørgvin	83	59
8 Møre	84	35/36
9 Nidaros	85	49
10 Sør-Hålogaland	90	43
11 Nord-Hålogaland	89	43
Total	79	425/427 (faktisk 430)

TABELL A 23: ANTALL INNMELDTE 2009

Bispedømme	N-sokn	Antall
1 Oslo	72	262
2 Borg	116	224
3 Hamar	158	137
4 Tunsberg	110	186
5 Agder og Telemark	141	259
6 Stavanger	91	184
7 Bjørgvin	181	202
8 Møre	99	69
9 Nidaros	131	117
10 Sør-Hålogaland	87	72
11 Nord-Hålogaland	63	76
Total	1249	1788

TABELL A 24: ANTALL UTMELDTE 2009

Bispedømme	N-sokn	Sum
1 Oslo	72	2454
2 Borg	116	1314
3 Hamar	158	631
4 Tunsberg	110	1068
5 Agder og Telemark	141	1103
6 Stavanger	91	1013
7 Bjørgvin	181	1297
8 Møre	99	391
9 Nidaros	131	847
10 Sør-Hålogaland	87	316
11 Nord-Hålogaland	63	358
Total	1249	10792

TABELL A 25: FRA SJØMANNSKIRKENS ÅRSSTATISTIKK

1.084 par giftet seg på en sjømannskirke i 2009. 22 kirker har vigselfrett.

- Alle sjømannsprestene kan tilby kirkelig vel- signelse for par som har giftet seg borgerlig.
- 184 konfirmerte seg i Sjømannskirken i 2009. ● 263 ble døpt på sjømannskirker verden over.

<http://www.sjomannskirken.no/media/528733/Sjomannskirken%202009.pdf>